

**MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA**

**CURRICULUM
la disciplina opțională**

CHIȘINĂUL MEU

**CLASELE V-IX
(Gimnaziu)**

ARIA CURRICULARĂ

Educație sociumanistică

Chișinău, 2022

Aprobat:

- Consiliul Național pentru Curriculum (proces-verbal nr. 29 din 7 septembrie 2022);
- Ordinul Ministerului Educației și Cercetării (nr. 948 din 27 septembrie 2022).

GRUPUL DE LUCRU PENTRU ELABORAREA CURRICULUMULUI:**Coordonatorii
proiectului**

Sergiu Musteață	Coordonatorul proiectului, conf. univ., doctor habilitat în istorie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”
Alexandru Corduneanu	Grupul Civic pentru Patrimoniu Cultural

**Învățămintul
gimnazial**

Lucia Argint- Căldare	Doctor în istorie, profesor de istorie, grad didactic superior, șef Direcție Evaluare în învățământul general, ANACEC
Svetlana Dochina	Profesor de istorie, grad didactic superior, magistrul în management educațional, director-adjunct IPLT „Alexandr Pușkin”, mun. Chișinău
Maia Dobzeu	Profesor de istorie, grad didactic superior, director-adjunct, IPLT „Alexandru Ioan Cuza” din mun. Chișinău

RECENZENȚI:

Dr. Pavel Cerbușcă, IP Liceul Teoretic Republican „Aristotel”, mun. Chișinău

Dr. Tatiana Nagnibeda, IP Liceul Teoretic „Alexandru Ion Cuza”, mun. Chișinău

Silvia Petrovici, Grad didactic superior, IP Liceul Teoretic „Ion Creangă”, mun. Chișinău

CUPRINS

I. PRELIMINARII	
II. CONCEPȚIA DIDACTICĂ A DISCIPLINEI OPȚIONALE <i>CHIȘINĂUL MEU</i>	
III. SISTEMUL DE COMPETENȚE.....	
3.1. Competențe-cheie prioritare pentru disciplina opțională <i>Chișinăul meu</i>	
3.2. Competențe transversale prioritare pentru disciplina opțională <i>Chișinăul meu</i>	
3.3. Competențe specifice ale disciplinei opționale <i>Chișinăul meu</i>	
IV. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI	
4.1. UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE. REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR	
V. MATRICEA DEZVOLTĂRII COMPETENȚELOR SPECIFICE LA DISCIPLINĂ.....	
VI. UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE.....	
6.1. Clasa V	
6.2. Clasa VI	
6.3. Clasa VII	
6.4. Clasa VIII	
6.5. Clasa IX	
VII. SUGESTII METODOLOGICE. PROIECTAREA – PREDAREA – ÎNVĂȚAREA	
VIII. REPERE METODOLOGICE PRIVIND EVALUAREA	
IX. RESURSE NECESARE PENTRU DESFĂȘURAREA PROCESULUI DE STUDIU	
X. BIBLIOGRAFIE.....	

I. PRELIMINARII

Pe lângă conținutul ei științific, lecția de *Istorie* comportă o importantă pondere emoțională, contribuind atât la stimularea interesului pentru știință, cât și la formarea gândirii logice, a spiritului critic, a capacității de a sintetiza, de a argumenta, a motiva și a interpreta un anumit fapt. Istoria este știința, dar și disciplina școlară, al cărei studiu are un rol integrator, ce prezintă date esențiale despre trecut, ne ajută să înțelegem prezentul și să prospectăm viitorul. Finalitatea istoriei, ca disciplină școlară, constă în contribuția pe care o aduce la formarea culturii generale, la modelarea personalității elevilor, oferind date relevante pentru înțelegerea istoriei contemporane. Mai mult decât orice altă știință și disciplină școlară, istoria se remarcă prin aportul ei formativ, dar și prin aplicabilitatea în toate sferele vieții, de la politică la economie, de la relații sociale la manifestări culturale. Astăzi, valorificarea formativă a istoriei are în vedere antrenarea gândirii, respectarea adevărului, obiectivității, a spiritului critic, participarea activă și conștientă la promovarea și ocrotirea valorilor sociale, culturale, ce aparțin individului, comunității și umanității în egală măsură.

În contextul globalizării, al integrării europene și al cosmopolitismului, o disciplină opțională de istorie locală, inclusiv pentru studierea trecutului capitalei Republicii Moldova, ar contribui semnificativ la fundamentarea/refundamentarea conștiinței de sine, a identității, a apartenenței, dar și la valorizarea propriei istorii, a istoriei familiei, la afirmarea personalității etc.

Educarea sentimentului patriotic la elevi constituie o preocupare permanentă a școlii contemporane. Sentimentul patriotic nu este un sentiment înnăscut, ci se dezvoltă în procesul educării elevilor, este rezultatul unei îndelungate și atente munci educativ-formative. Pe lângă noțiunile și reprezentările istorice, se formează la elevi conștiința și conduita patriotică. Conținuturile curriculare ale obiectului *Istoria* au ca obiectiv principal cultivarea, dezvoltarea patriotismului și a spiritului civic.

Modernizarea învățământului vizează, astfel, toate componentele procesului de învățământ, începând cu conținutul și continuând cu metodele, mijloacele și formele de organizare. În prezent, modernizarea presupune o reformare, o reorganizare fundamentală a întregului învățământ, deci, și a *Istoriei*, în concordanță cu dezvoltarea societății contemporane. Privită astfel, predarea *Istoriei* trebuie realizată în context european, în sensul studierii istoriei naționale, paralel cu fapte, evenimente, locuri care au avut legătură cu țara noastră și cu trecutul ei. Cu toate acestea, studiul istoric pleacă de la ceea ce este palpabil, apropiat elevului și mai ușor de înțeles: istoria localității și a comunității locale (în care s-au născut sau pe care au adoptat-o), sursă nesecată de informații, modele de comportament și leagăn al tradițiilor și obiceiurilor strămoșești.

Cadrul prin care elevii iau un prim contact cu trecutul țării este lecția de *Istorie*, care nu înseamnă însă, numai o oră de transmitere de cunoștințe, de fapte, de date, ci și o activitate cu o mare încărcătură emoțională la care participă cadrul didactic și elevii.

De aici, necesitatea cunoașterii directe a elementelor de istorie locală: locuri, monumente de artă, unelte de muncă, folclorul și meșteșugurile practicate. Aceste elemente de istorie locală sunt demne de luat în considerare, pentru că ele acționează, cu intensitate, asupra elevilor, îi impresionează, le sunt apropiate și, adesea, sunt aplicate în experiența lor de viață.

Orice localitate trece prin perioade de evoluție, stagnare sau chiar regres, adică își are propriul său parcurs istoric. Fiecare oraș are o vechime, o întindere în timp și spațiu, are personalitățile ei deosebite, adică are *oameni, locuri, fapte*, cu care se poate mândri. Este rolul celui care predă *Istoria*, să le descopere, să încerce să le pună în valoare, să-i facă pe elevi să le conștientizeze însemnătatea, ca, finalmente, să se arate interesați și mândri de comunitatea locală. Numai cunoscând istoria locală, ne cunoaștem mai bine, învățăm să fim mai buni, să apreciem valorile neamului, ne dezvoltăm spiritul patriotic.

Așadar, scopul disciplinei opționale *Chișinăul meu* este promovarea trecutului și culturii capitalei R. Moldova în vederea conștientizării de către elevi a importanței orașului Chișinău, inclusiv formarea și dezvoltarea la elevii de gimnaziu a unui ansamblu de cunoștințe, aptitudini, competențe civice și sociale, dar și a atitudinilor democratice și valorilor privind istoria și cultura orașului Chișinău, în măsura în care acestea toate contribuie la educarea unor locuitori responsabili și cetățeni pro activi.

Elaborarea și aplicarea noului curriculum pentru disciplina opțională *Chișinăul meu* are în vedere, între altele, posibilitatea construirii unor parcursuri individuale de învățare printr-o ofertă curriculară flexibilă, adaptată specificului școlii și intereselor elevilor. Opționalul pornește de la competențele specifice ale disciplinei și asigură formarea unităților de competență la elevi, inclusiv, prin operarea cu noi conținuturi și științe auxiliare ale *Istoriei: arheologie, arhivistică, etnografie etc.*

Disciplina opțională poate dezvolta sau, după caz, îi poate iniția pe elevi în tehnica studiului istoriei prin sursele „clasice”, scrise și nescrise, dar și a studiului istoriei orale. Elevii află care sunt mijloacele de investigație, cum se realizează un interviu, cum se compară sursele și, mai ales, cum se valorifică informațiile obținute.

Cunoașterea și înțelegerea istoriei locale și naționale de către elevi reprezintă, prin urmare, o îndatorire de suflet și nu o simplă obligație didactică. Disciplina opțională *Chișinăul meu* i-ar provoca pe profesorul coordonator și pe elevi să valorifice/să dezvolte aptitudini, competențe, cunoștințe, dobândite în cadrul altor discipline școlare, pe care să le aplice într-un context nou,

diferit. Astfel, alături celelalte discipline școlare, educația istorică contribuie la formarea cetățeanului contemporan, a identității de neam și a identității civice, dar într-un mod deosebit. Această disciplină are o legătură directă cu identitatea elevului pe dimensiunea moștenirii culturale, deoarece anume pe calea cercetării și educației istorice se poate însuși și cultiva atât apartenența la identitate a cetățenilor, cât și simbolica adopție culturală a unui spațiu configurat ca irizație a civilizației universale. Disciplina istorică opțională are menirea de a fi un instrument important în promovarea educației democratice, a edificării unei societăți consolidate, culte și tolerante. În acest context, educația istorică este una dintre cele mai importante componente ale procesului educațional, care își aduce contribuția directă la formarea și dezvoltarea valorilor cetățenești, a competențelor-cheie locale, naționale și europene ale tinerii generației, capabile să răspundă cerințelor societății contemporane.

O localitate, ca și o persoană, are un nume, o vârstă, o origine istorică, o cronică a evenimentelor, o cultură, un statut, o familie, incluzând nu numai localitățile apropiate, ci și pe locuitorii săi. Ne plimbăm de-a lungul străzilor Chișinăului de azi, observăm monumente și clădiri intrate în patrimoniul cultural al urbei, trecem prin curți și locuri recunoscute din copilărie, admirăm imensitatea colinelor. Cu toate acestea, rar reflectăm la semnificația și impactul direct al localităților asupra vieților noastre sau la importanța cunoașterii istoriei și evoluției lor în timp și spațiu. Transformarea localităților rurale în orașe este un fenomen destul de vechi, care reflectă modul de dezvoltare umană. Fiecare oraș este unic și își păstrează istoria, în primul rând, prin oamenii săi. În al doilea rând, dezvoltarea orașului depinde de modul în care locuitorii lui se raportează la identitatea urbană.

Orașul este o structură complexă, cu mai multe perspective, a cărui formare a avut loc de-a lungul secolelor și epocilor istorice, fiecare lăsându-și propria amprentă asupra caracterului său. Drept urmare, calea istorică parcursă de oraș nu constituie doar o parte integrantă a aspectului și biografiei lui, ci este unul dintre factorii fundamentali, care determină dezvoltarea și soarta orașului.

Intenția demersului didactic proiectat prin actualul curriculum al disciplinei opționale *Chișinăul meu* este de a descoperi istoria orașului ca parte integrantă a evoluției poporului, statului, societății, economiei, culturii pe parcursul întregului spațiu al istoriei sale, inclusiv din cele mai vechi perioade și până în prezent, pentru a forma o idee holistică, cuprinzătoare și multilaterală a orașului, a propriei sale istorii, precum și a locului orașului și a locuitorilor lui în istoria națională și universală și a interdependenței acestor fenomene.

Disciplina opțională *Chișinăul meu* este una de extindere, derivată din disciplinele obligatorii *Istoria românilor și universală*, *Educație pentru societate* și *Geografie*, urmărind

extinderea competențelor specifice ale disciplinelor prin completarea cu noi competențe specifice și cu noi cunoștințe pentru elevii claselor III-XII. Pentru treapta gimnazială, durata predării disciplinei opționale constituie 35 de ore în clasele a V-a-IX-a, având tematică și finalități specifice pentru fiecare clasă, dar care contribuie la formarea unor competențe specifice unice. Curriculumul de față oferă posibilitatea de a servi drept reper și în activități extracurriculare, care pot crea un cadru mult mai favorabil pentru vizitarea și valorificarea obiectivelor de patrimoniu cultural urban.

Opționalul se încadrează în aria curriculară *Educație socioumanistică* și poate fi predată de profesorii de istorie și de geografie, dar și de alte cadre didactice competente în domeniul istoriei locale și care manifestă inițiativă pentru valorificarea patrimoniului municipiului Chișinău. Activitățile didactice pot fi desfășurate atât în sala de clasă, dar și în muzee, la locul situării monumentelor comemorative sau în ariile urbane indicate.

Totodată, disciplina oferă oportunitatea de a consolida și a dezvolta prin extindere competențele specifice disciplinei *Istoria românilor și universală: Valorificarea trecutului istoric și a patrimoniului cultural, manifestând respect față de țară și de neam* și, respectiv, disciplinei *Geografia: Valorificarea patrimoniului natural și cultural sub aspect social, intercultural, antreprenorial, demonstrând spirit civic*.

Curriculum-ul la disciplina opțională *Chișinăul meu* pentru clasele de gimnaziu, reprezintă documentul normativ principal ce reglementează întregul proces didactic la această disciplină. El constituie instrumentul conceptual ce descrie condițiile învățării și performanțele de atins, la disciplina opțională în cauză, exprimate în competențe specifice, unități de competențe, conținuturi și activități de învățare și evaluare. În baza acestui document, se iau decizii pentru realizarea eficientă a procesului educațional adresat profesorului și întregii comunități educaționale: managerilor școlari, specialiștilor în educație, specialiștilor în evaluarea pedagogică, autorilor de resurse educaționale, elevilor, părinților și comunităților locale.

II. CONCEPȚIA CURRICULARĂ A DISCIPLINEI OPȚIONALE *CHIȘINĂUL MEU*

Documentele de politici educaționale ale sistemului educațional din Republica Moldova tratează valorificarea patrimoniului național ca parte integrantă a conceptului și practicii educaționale moderne prin intermediul idealului educațional formulat în *Codul Educației al Republicii Moldova*, Articolul 6. *Idealul educațional al școlii din Republica Moldova constă în formarea personalității cu spirit de inițiativă, capabile de autodezvoltare, care posedă nu numai un sistem de cunoștințe și competențe necesare pentru angajare pe piața muncii, dar și independență de opinie și acțiune, fiind deschisă pentru dialog intercultural în contextul valorilor naționale și universale asumate.* De asemenea, din finalitățile prioritare ale sistemului educațional al Republicii Moldova face parte și domeniul de competențe-cheie, menționat în *Codul educației...*, *competențe de exprimare culturală și de conștientizare a valorilor culturale*, art. 11 alin. i).

Istoria locală este o realitate a școlii din zilele noastre, este de actualitate, dar este și o necesitate. Este cea de lângă noi, din imediata vecinătate, este cea căreia îi aparținem, este cea care așteaptă să fie descoperită și valorificată. Astfel, prin intermediul acțiunilor desfășurate în vederea cunoașterii istoriei locale, se pot crea momente deosebit de emoționante pentru elevi, care pot fi valorificate temeinic din punct de vedere educativ.

De o mare importanță este ca, în predare, elementele de istorie locală să nu fie izolate de faptele și evenimentele istorice care fac obiectul istoriei naționale.

Cunoașterea culturii materiale și spirituale create în trecut și în prezent devine mai clară, mai profundă și mai temeinică prin folosirea în predarea istoriei naționale a elementelor de istorie locală. În același timp, folosirea acestor elemente la lecțiile de istorie contribuie într-o mare măsură la stimularea interesului și a dragostei lor pentru studiul acestei discipline. Elevii se conving că oamenii din fiecare oraș sau sat și-au adus contribuția la constituirea istoriei. Ca urmare, mulți dintre ei manifestă preocupări pentru aceasta. Încep să-și facă colecții de monede, de timbre sau chiar obiecte vechi. Astfel, elevii se transformă din receptori în emițători, aduc informații, uneori direct de la sursă, ceea ce îi face să fie mai activi, mai implicați în procesul de învățământ.

Prin elementele istoriei locale se valorifică obiective specifice, care evocă evenimente social-politice în legătură cu trecutul și cu prezentul localității și împrejurimilor ei, în care se desfășoară activitatea didactică.

Sub aspect informativ, elementele de istorie locală ajută elevii la aprofundarea și însușirea temeinică a cunoștințelor, la fundamentarea științifică a lecțiilor, la formarea unei concepții științifice despre lume. Sub aspect formativ, elementele de istorie locală stimulează la elevi

dezvoltarea spiritului de observație, a gândirii critice, a imaginației, contribuie la formarea însușirilor pozitive: dezvoltarea sentimentului patriotic, educarea dragostei față de muncă, îi educă în spiritul păcii și prieteniei între popoare, manifestarea unei atitudini constructive față de învățatură, disciplină, comportare. Prin cunoașterea trecutului și prezentului local sub aspect istoric, formăm la elevi atitudinea de respect față de valorile materiale și spirituale moștenite.

Acordând un înțeles larg noțiunii de istorie locală, ne aflăm în fața unei varietăți mari de material, care poate fi folosit în procesul de învățământ și anume: relatări ale martorilor evenimentelor, bătrânilor care au participat direct la momentele istorice importante, literatura istorică, poezii, cântece (care înfățișează nu numai obiceiuri și tradiții, dar și modul de viață, bucuriile și durerile strămoșilor), acte ce cuprind date istorice, unelte, arme, podoabe, monede, medalii, monumente istorice, dar și tablouri istorice, fotografii, desene, hărți istorice locale. Valoarea elementelor de istorie locală sporește cu atât mai mult cu cât elevii participă activ la descoperirea lor. În acest sens, se afirmă eficiența instructiv-educativă a unor procedee metodice cum sunt: excursiile la locurile istorice, vizitele la muzee istorice, îngrijirea monumentelor istorice, colectarea și colecționarea, selecționarea și clasarea obiectelor, organizarea și completarea muzeului istoric școlar, activități artistice care cuprind anumite datini și obiceiuri păstrate din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre, activități aniversare ale istoriei locale sau naționale.

Astfel, disciplina opțională *Chișinăul meu* propune elevilor de gimnaziu analiza prin cercetare, înțelegerea și consolidarea cunoașterii istoriei municipiului Chișinău și a zonei înconjurătoare, din cele mai vechi timpuri și până în prezent. Disciplina opțională urmărește a asigura diverse surse în calitate de repere de orientare, dar și propuneri de activități practice care pot fi aplicate în procesul de studiere de către elevi a evoluției istorice, economice, sociale, politice, precum și a tradițiilor din zona localității. De asemenea, opționalul *Chișinăul meu* propune elevilor din clasele V-IX să descopere și să rescrie pagini din istoria locală, să cunoască mai bine realitățile comunității locale, istoria propriilor familii, să împărtășească din experiența oamenilor „obișnuiți” și să le raporteze la realitățile societății, la evenimentele „unei istorii comune”.

În acest context, disciplina opțională *Chișinăul meu* vine să contribuie la satisfacerea necesităților culturale ale comunității, precum și ale celor individuale, cognitive, de interes pentru istoria și cultura locală a elevilor din clasele V-IX, deoarece cunoașterea istoriei orașului Chișinău le-ar permite să evalueze această structură urbană atât cantitativ, cât și calitativ, adică să urmărească perioadele istoriei urbane cu trăsăturile lor inerente și transformările statutului așezărilor apropiate, să evalueze interdependența orașului și a epocilor istorice specifice, să observe în retrospectiva istorică problemele care sunt rezultatul evoluției și dezvoltării orașului.

Disciplina opțională *Chișinăul meu* este axată pe formarea de competențe în accepția *Cadrului de referință a Curriculumului Național* (2017) conform căruia: *Competența școlară este un sistem integrat de cunoștințe, abilități, atitudini și valori, dobândite, formate și dezvoltate prin învățare, a căror mobilizare permite identificarea și rezolvarea diferitor probleme în diverse contexte și situații*, cu un accent deosebit pe valori, atitudini, care pot contribui plenar la formarea unor cetățeni responsabili și conștienți (*Cadrul de referință a Curriculumului Național* [2017] p. 15).

Elaborarea curriculumului la disciplina opțională *Chișinăul meu* se bazează pe următoarele principii:

- **Principiul selecției și ierarhizării culturale** – armonizarea între domeniul de interes exprimat prin opțiunea elevului și amplificarea, diversificarea domeniilor cunoașterii;
- **Principiul alinierii/coerenței** – oferă simetrie procesului școlar la nivel de arii curriculare, treaptă de învățământ;
- **Principiul integrării** stimulează caracterul inter-, pluri- și transdisciplinar prin integrarea disciplinei opționale cu disciplinele obligatorii: *Istoria românilor și universală, Geografie, Limba română, Dezvoltare personală*;
- **Principiul axiologic**, ce vizează ca finalitate a studierii acestei discipline crearea unui comportament axat pe valorile naționale, culturale și promovarea lor;
- **Principiul flexibilității** asigură parcursurile individuale, posibilitatea de individualizare a procesului educațional la nivel de instituție;
- **Principiul compatibilizării** cu reperele și standardele europene din învățământ.

Fiecare unitate de învățare din cadrul cursului opțional, prevăzută pentru o anumită clasă este conectată într-un concept integrat, dar totodată reprezintă o entitate separată, a cărei înțelegere și însușire nu necesită în mod obligatoriu studierea prealabilă a modulelor din clasa anterioară, deoarece preia conceptele studiate anterior și le tratează mai aprofundat. Studiarea succesivă și complexă a tuturor unităților de învățare în fiecare clasă liceală reprezintă un avantaj absolut în formarea competențelor vizate de această disciplină.

Caracterul flexibil al curriculumului este confirmat și de faptul că disciplina poate fi studiată pe parcursul unui an de studiu sub formă de discipline opționale de 35 de ore pe an sau cerc extracurricular, cu un număr mai mare de ore și oportunități.

Abordarea demersului didactic în cadrul orelor la disciplina opțională *Chișinăul meu* se caracterizează prin aplicarea unor strategii axate pe stimularea interesului elevilor pentru istoria și patrimoniul cultural al municipiului Chișinău, dezvoltarea gândirii critice și creative și, respectiv, dezvoltarea personală a elevilor. Predarea disciplinei opționale solicită o puternică abordare

formativă, axată pe conexiunea permanentă între cunoaștere și aplicare, exersare frecventă, dezvoltarea capacității de explorare și creativitate.

Metodele și procedeele utilizate trebuie să fie structurate după principiul „*învață acționând*”, astfel ca elevii și elevele să fie antrenați în activități care facilitează descoperirea de sine stătătoare a informațiilor despre patrimoniul cultural al municipiului, consolidând cunoștințele, abilitățile și atitudinile raportate la istoria și geografia urbană.

Predarea disciplinei opționale în cauză presupune utilizarea unui volum mare de material didactic ilustrativ-demonstrativ, exersarea discuțiilor în baza lui și implementarea softurilor și tehnologiilor inovatoare comunicative. Strategiile de evaluare a disciplinei se vor axa primordial pe evaluarea formativă prin produse și evaluarea sumativă la sfârșitul fiecărei unități de învățare, axată pe competențele specifice vizate. Evaluarea la sfârșit de an de studiu se va realiza prin prezentări simulate sau autentice a unor proiecte și scenarii de itinerarii culturale urbane elaborate în grup.

III. SISTEMUL DE COMPETENȚE

3.1. Competențe-cheie prioritare pentru disciplina opțională *Chișinăul meu*

Curriculumul la disciplina opțională *Chișinăul meu* este un document normativ – reglatoriu și reprezintă una dintre modalitățile de implementare a politicilor educaționale vizate de *Codului Educației al Republicii Moldova* (2014) și se raportează la Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind competențele-cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți, care orientează sistemul de învățământ general obligatoriu spre formarea acestor competențe-cheie.

Disciplina opțională *Chișinăul meu* valorifică prioritar domeniile de competențe-cheie: *competențe de exprimare culturală și de conștientizare a valorilor culturale, competențele de autonomizare – „a învăța să înveți” – și competențe sociale și civice.*

Acest fapt conferă importanță racordării competențelor specifice disciplinei respective la competențele-cheie și transversale ale învățământului secundar general din țara noastră. Competențele-cheie spre care sunt orientate competențele specifice disciplinei opționale *Chișinăul meu* pot fi ierarhizate în felul următor:

1. Competențele de exprimare culturală și de conștientizare a valorilor culturale care sunt prioritare în cadrul acestei discipline opționale. Competențele de exprimare culturală și de conștientizare a valorilor culturale implică aprecierea importanței exprimării creative a ideilor, experiențelor și emoțiilor într-o gamă variată de modalități, inclusiv prin diverse mijloace artistice.

Acestea solicită în procesul de formare demonstrarea respectului față de valorile culturale prin utilizarea creativă a cunoștințelor și a abilităților creative pentru crearea unui mediu armonios pentru sine și pentru comunitate. Ele presupun, totodată, promovarea identității multiculturale a municipiului Chișinău, prin valorizarea limbii, culturii și tradițiilor minorităților naționale, dar și demonstrarea respectului față de părinți, familie, comunitate, școală și profesori, societate, înțelegând valorile lor sacre și tradițiile.

De asemenea, competențele de exprimare culturală și de conștientizare a valorilor culturale presupun: formularea de judecăți de valoare argumentate cu privire la produse culturale, inclusiv a celor inedite și spontane; crearea unui stil personal în abordarea mesajelor culturale în contexte cotidiene și specifice; explorarea diferitelor medii de expresie culturală (inclusiv mediile digitale) și alegerea formei expresive adaptate tipului de mesaj urmărit; promovarea, păstrarea și conservarea unor bunuri culturale și de patrimoniu; asocierea factorilor estetici cu evoluția lor în contexte culturale, ordonate cronologic și distingerea caracteristicilor/stilurilor artistice prin raportare la epoca de producere și la autori; implicarea activă în inițierea și derularea unor proiecte

culturale în cadrul comunității, prin valorificarea cunoașterii despre bunurile culturale și de patrimoniu; demonstrarea deschiderii și îmbogățirea identității personale, înțelegând alte culturi și valori ca parte a identității lor globale și asumarea unui concept mai larg al identității ca oportunitate pentru îmbogățire personală și colectivă; demonstrarea respectului față de valori și credințe proprii, precum și față de valorile și credințele celorlalți; protejarea valorilor culturii naționale și participarea în mod creativ și potrivit capacităților proprii la cultivarea acestora.

2. Competențele sociale și civice reprezintă din perspectiva acestei discipline opționale capacitatea de a accepta și de a respecta valorile general-umane și valorile fundamentale ale unei societăți democratice, deoarece respectând normele și valorile putem asigura o dezvoltare eficientă a municipiului. Competența solicită abilitatea de a comunica constructiv în diferite medii pentru a manifesta toleranță; exprimarea și înțelegerea diferitelor puncte de vedere; negocierea și abilitatea de a crea încredere și de a manifesta empatie; abilitatea de a face față stresului și frustrării precum și abilitatea de a le exprima în mod constructiv, realizarea unei distincții între sfera personală și cea profesională.

Competențele sociale și civice presupun formarea unor atitudini ca: *asertivitatea, colaborarea și integritatea; interesul pentru comunicarea interculturală; valorizarea diversității și respectul față de celălalt, deschiderea pentru a depăși prejudecățile și a ajunge la compromis.* Aceasta presupune dezvoltarea competențelor sociale și civice prin prisma patrimoniului cultural lipsit de prejudecăți, conștientizarea faptului și înțelegerea valorii patrimoniului municipal la prosperarea urbei. Aceste competențe duc la formarea sentimentelor de apartenență culturală, de loc geografic și moment istoric, stimulând valorificarea propriului potențial.

3. Competențele de a „învăța să înveți” înseamnă disponibilitatea elevului și elevei de a organiza și a reglementa propria învățare în raport cu finalitățile acestei discipline opționale, de a studia diversitatea de situații-problemă atât individual, cât și în grup, abilitatea de a planifica eficient timpul, de a achiziționa, procesa, evalua și asimila noi cunoștințe cu privire la istoria Chișinăului, de a aplica noile cunoștințe și deprinderi într-o varietate de contexte a disciplinei, ceea ce face ca această competență-cheie să fie una prioritară prin întreg demersul didactic al acestei discipline.

Misiunea de a forma și dezvolta aceste finalități îi revine disciplinei opționale *Chișinăul meu.*

3.2. Competențe transversale prioritare pentru disciplina opțională *Chișinăul meu*

Transversalitatea este o caracteristică importantă a competențelor-cheie. Acestea traversează diferitele sfere ale vieții sociale, precum și, în mod firesc, frontierele disciplinare.

Competențele transversale derivă din competențele-cheie, extinzându-le și dezvoltându-le. În acest sens, pornind de la modelul de taxonomie a competențelor transversale din *Cadrul de referință a Curriculumului Național* (2017, p. 18-22), putem afirma că competențele prioritare transversale pentru disciplina opțională *Chișinăul meu* se prezintă astfel:

1. Comunicarea eficientă, deoarece reprezintă setul de achiziții necesare unei persoane capabile să comunice eficient și să descopere istoria orașului Chișinău prin: utilizarea metodelor adecvate pentru a comunica cu ceilalți; selectarea modalităților și mijloacelor de comunicare adecvate scopului; accesarea cunoștințelor și competențelor anterioare necesare pentru a realiza comunicarea; interpretarea informațiilor și construirea sensurilor și semnificațiilor.

2. Învățarea pe tot parcursul vieții, deoarece o persoană capabilă să învețe pe tot parcursul vieții prezintă următoarele caracteristici, care sunt necesare pentru a explora istoria urbană: își organizează resursele și timpul în mod eficient; se adaptează și își ajustează comportamentele față de schimbare; valorifică informația prin determinarea nevoii de informație și aprecierea utilizării acesteia; identifică, selectează și ierarhizează potențialele surse de informație; utilizează strategii eficiente de căutare a informației; organizează, sintetizează, interpretează și evaluează informația; prezintă informația într-o varietate de forme.

3. Gândirea complexă și critică, deoarece o persoană capabilă să gândească în mod complex și critic prezintă calitățile de mai jos, necesare în procesul de valorificare a istoriei urbane: demonstrează o varietate de procese de gândire; realizează analiza, sistematizarea și integrarea noilor informații cu experiențele și cunoștințele extinse; aplică abilitățile de gândire în mod adecvat: ia în considerare ideile noi și perspectivele variate pentru a-și lărgi și dezvolta aria cercetării și perspectivele asupra problemelor; compară diverse surse de informații în vederea aprecierii veridicității și formulează concluzii, conștientizând consecințele acestora.

4. Cetățenia responsabilă, deoarece orice locuitor al municipiului Chișinău trebuie să fie un cetățean proactiv, responsabil, care își asumă următoarele acțiuni: demonstrează responsabilitate individuală; manifestă inițiativă pentru a se informa și pentru a acționa asupra problemelor și evenimentelor de interes social; accesează, analizează și utilizează resurse pentru a promova bunăstarea; respectă și apără drepturile și proprietatea; participă la activități care promovează binele public; identifică nevoile comunității și acționează pentru satisfacerea acestora; se angajează în activități de îmbunătățire a vieții sociale; demonstrează responsabilitate globală, înțelegere și apreciere pentru diverse culturi.

5. Colaborarea/lucrul în echipă, deoarece o persoană capabilă să coopereze și să lucreze într-un grup înțelege și își asumă diferite roluri pentru a se implica constructiv în activitatea de grup și pentru a le forma altora noi competențe și a-i iniția în diverse procese culturale prin schimb

de experiență. Datorită cooperării în procesul de studiu din cadrul acestei discipline, elevii și elevele învață cum să utilizeze eficient resursele patrimoniului urban, să valorizeze similitudinile și diferențele membrilor de grup; să manifeste empatie față de ceilalți și să răspundă adecvat în privința interrelațiilor complexe prin construirea unui consens.

3.3. Competențe specifice ale disciplinei opționale *Chișinăul meu*:

- 1) Caracterizarea moștenirii culturale a orașului Chișinău prin prisma valorilor comunitare, folosind terminologie specifică;
- 2) Orientarea în spațiul și structura orașului, folosind diverse perspective, pentru promovarea urbanismului participativ;
- 3) Investigarea spațiului urban prin valorificarea diverselor surse, din perspectiva conexiunilor interdisciplinare;
- 4) Desfășurarea ghidajului în cadrul traseelor culturale urbane, dând dovadă de cunoștințe profunde și spirit creativ;
- 5) Manifestarea atitudinii responsabile față de patrimoniul municipiului, demonstrând apartenență cultural-identitară.

IV. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Statutul disciplinei	Aria Curriculară	Disciplina	Clasa	Nr. de ore/săpt.	Nr. de ore/an
Opțională	Educație Socioumanistică	CHIȘINĂUL MEU	V	1	35
		CHIȘINĂUL MEU	VI	1	35
		CHIȘINĂUL MEU	VII	1	35
		CHIȘINĂUL MEU	VIII	1	35
		CHIȘINĂUL MEU	IX	1	34

**4.1. UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE.
REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR**

Clasa	Unități de învățare (module)	Nr. de ore
V	Chișinău: prezentare generală	6
	Arheologia Chișinăului	9
	Urbonimia Chișinăului	8
	Excursia: principii de organizare	6
	Istoria străzii pe care locuiesc	6
	Total	35
VI	La originile localității Chișinău	7
	Aspectul Chișinăului medieval	6
	Populația Chișinăului în Evul Mediu	7
	Chișinăul istoric	8
	Simbolurile și heraldica Chișinăului	7
	Total	35
VII	Chișinăul la începutul epocii moderne	7
	Evoluția economică a Chișinăului în secolul al XVIII-lea	6
	Locuitorii Chișinăului	9
	Arhitectura urbană din secolul al XVIII-lea	7
	Vechi familii boierești din Chișinăul secolului al XVIII-lea	6
	Total	35
VIII	Aspectul Chișinăului secolului al XIX-lea	8
	Locuitorii Chișinăului	8
	Arhitectura laică a Chișinăului secolului al XIX-lea- începutul secolului al XX-lea	10
	Arhitectura ecleziastică a Chișinăului secolului al XIX-lea	9
	Total	35
IX	Orașul Chișinăul la începutul secolului al XX-lea	5
	Chișinăul interbelic	7
	Personalități celebre și locuri vizitate de aceștia în Chișinăul postbelic	11
	Patrimoniul cultural, național și local	11
	Total	34

V. MATRICEA DEZVOLTĂRII COMPETENȚELOR SPECIFICE LA DISCIPLINĂ

Competențe specifice	Unități de competență				
	Clasa a V-a	Clasa a VI-a	Clasa a VII-a	Clasa a VIII-a	Clasa a IX-a
1) Caracterizarea moștenirii culturale a orașului Chișinău prin prisma valorilor comunitare, folosind terminologia specifică	1.1. Identificarea termenilor specifici, caracteristici perioadei preistorice/ istoriei antice legate de spațiul amplasării orașului Chișinău	1.1. Selectarea din texte a termenilor pentru descrierea/caracterizarea faptelor/ proceselor/ fenomenelor economice, sociale, culturale din istoria Chișinăului medieval	1.1. Recunoașterea termenilor/ noțiunilor istorice specifice din diverse surse cu privire la aspectul și evoluția Chișinăului în epoca modernă	1.1. Descrierea evenimentelor/ proceselor istorice ce au influențat aspectul Chișinăului din a doua jumătate a sec. al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea, utilizând diverse surse și imagini	1.1. Determinarea termenilor-cheie ce caracterizează evenimentele/procesele/fenomenele istorice ale Chișinăului din perioada contemporană în diverse surse
	1.2. Redarea sensului termenilor caracteristici evoluției Chișinăului în timp și spațiu cu cuvinte proprii	1.2. Explicarea termenilor istorici/ limbajului de specialitate în prezentarea unui fapt/proces istoric cu privire la istoria medievală a or. Chișinău, demonstrând interes față de trecutul istoric	1.2. Aplicarea termenilor istorici în redactarea textelor despre imaginea și schimbările survenite în viața Chișinăului la începutul epocii moderne	1.2. Aplicarea termenilor istorici în elaborarea comunicărilor despre schimbările survenite în or. Chișinău – capitala Regiunii/ Guberniei Basarabia	1.2. Operarea cu termeni istorici specifici epocii în elucidarea specificului învățământului interbelic pe exemplul școlilor din Chișinău
	1.3. Recunoașterea vestigiilor arheologice și descrierea monumentelor legate de istoria locală	1.3. Redactarea unor texte/enunțuri, utilizând termenii specifici în descrierea unor consecințe a deciziei și acțiunii umane în istoria Chișinăului medieval	1.3. Formularea corectă a întrebărilor, utilizând termenii istorici specifici cu privire la evenimentele legate de or. Chișinău în epoca modernă	1.3. Elaborarea enunțurilor/textelor, folosind termeni istorici ce reflectă planurile de dezvoltare a Chișinăului în sec. al XIX-lea-înc. sec. al XX-lea	1.3. Formularea aprecierilor, concluziilor privind evenimentele/faptele /procesele/fenomenele și a rolului unor personalități notorii în prezentarea Chișinăului contemporan

2) Orientarea în spațiul și structura orașului, folosind diverse perspective, pentru studierea, valorificarea și promovarea istoriei locale	2.1. Evidențierea unor aspecte și evenimente locale petrecute în spațiul geografic al Chișinăului de altădată, utilizând sursele cartografice	2.1. Identificarea informațiilor relevante legate de Chișinău în epoca medievală, în diverse surse cartografice etc., demonstrând interes față de trecutul istoric	2.1. Descrierea/prezentarea schimbărilor survenite în evoluția Chișinăului, utilizând harta istorică și reperele cronologice	2.1. Distingerea schimbărilor hotarelor or. Chișinău din sec. al XIX-lea, în baza hărților și reperelor cronologice	2.1. Recunoașterea schimbărilor survenite în imaginea orașului în baza surselor foto și a surselor cartografice în prezentarea Chișinăului sovietic
	2.1. Plasarea proceselor și fenomenelor istorice cu privire la evoluția localității Chișinău într-un context cronologic	2.1. Plasarea evenimentelor/proceselor și fenomenelor istorice legate de Chișinăul medieval în ordine cronologică	2.2. Compararea evenimentelor faptelor și proceselor legate de istoria locală în contexte cronologice și de spațiu	2.2. Analiza schimbărilor survenite asupra imaginii etnice și sociale a locuitorilor Chișinăului din sec. al XIX-lea – încep. sec. al XX-lea (cu ajutorul diverselor surse)	2.2. Interpretarea surselor istorice, a hărților istorice și geografice ce reflectă schimbările survenite în imaginea Chișinăului postbelic
	2.1. Descrierea spațiului istorico-geografic Chișinăului	2.1. Utilizarea corectă și adecvată a terminologiei și cronologiei pentru localizarea în spațiul istorico-geografic a evenimentelor /faptelor/proceselor istorice legate de Chișinăul medieval	2.3. Utilizarea adecvată a coordonatelor de timp și spațiu în procesul analizei caracteristicilor Chișinăului sec. al XVIII-lea în lucrările contemporanilor	2.3. Argumentarea impactului unor schimbări și a activității unor personalități istorice care au influențat imaginea Chișinăului în epoca modernă	2.3. Încadrarea evenimentelor, proceselor/fenomenelor în contexte cronologice și de spațiu în procesul prezentării monumentelor istorice și culturale din Chișinăul anilor 1950-1980

3) Investigarea spațiului urban prin valorificarea diverselor surse, din perspectiva conexiunilor interdisciplinare	3.1. Identificarea informațiilor din diverse surse cu referire la particularitățile specifice capitalei R. Moldova	3.1. Extragerea informației esențiale din surse pentru descrierea evenimentelor și a diverselor simboluri (prin analiza contextului istoric) legate de trecutul Chișinăului medieval	3.1. Caracterizarea în baza surselor, a evenimentelor istorice, prezența/manifestarea influențelor străine asupra evoluției istorice a Chișinăului în sec. al XVIII-lea	3.1. Caracterizarea rolului personalităților istorice marcante de al căror nume a depins dezvoltarea arhitecturii urbane laice din secolul al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea	3.1. Recunoașterea și acceptarea perspectivelor diferite asupra faptelor ce reflectă rolul personalităților politice în istoria Chișinăului postbelic/contemporan
	3.2. Formularea mesajelor simple în baza informațiilor selectate din diverse surse cu privire la toponimia mun. Chișinău	3.2. Caracterizarea evenimentelor/proceselor și cauzelor unor evenimente istorice asemănătoare sau diferite, folosind diverse surse	3.2. Analiza surselor scrise referitoare la aprecierea rolului râului Bâc în evoluția Chișinăului în epoca modernă	3.2. Compararea diverselor stiluri arhitecturale în cadrul excursiilor cu vizitarea monumentelor de arhitectură laică din sec. al XIX-lea – încep. sec. al XX-lea	3.2. Compararea informațiilor din diverse surse pentru stabilirea asemănărilor și deosebirilor în abordarea rolului personalităților de cultură în istoria Chișinăului contemporan
	3.3. Demonstrarea necesității promovării istoriei locale și imaginii or. Chișinău	3.3. Aprecierea situației locuitorului urbei medievale și a consecințelor interacțiunii culturale în evoluția Chișinăului	3.3. Formularea judecăților asupra comportamentelor sociale din epoca modernă din perspectiva evoluției Chișinăului	3.3. Utilizarea critică a informațiilor din diverse surse istorice în argumentarea opiniei proprii, privind situația instituțiilor școlare din Chișinăul modern	3.3. Aprecierea nivelului de manifestare a responsabilității cetățenești în păstrarea promovarea trecutului și patrimoniului cultural al Chișinăului contemporan

4) Desfășurarea ghidajului în cadrul unor excursii/itinerare culturale urbane, dând dovadă de cunoștințe profunde și spirit creativ	4.1. Enumerarea cauzelor și evenimentelor istorice legate de spațiul istorico-geografic al Chișinăului	4.1. Comentarea cauzelor, evenimentelor și proceselor istorice în lucrul cu harta turistică a Chișinăului medieval	4.1. Descrierea cauzelor, evenimentelor și proceselor istorice din secolul al XVIII-lea cu referire la or. Chișinău	4.1. Explicarea cauzelor, efectelor evenimentelor, proceselor și fenomenelor legate de apariția și specificul arhitecturii ecleziastice din Chișinăul sec. XIX	4.1. Corelarea cauzelor și consecințelor de ordin economic, social politic și cultural al procesului/rezultatelor conservării patrimoniului cultural și național al Chișinăului
	4.2. Localizarea în timp și spațiu a faptelor și/sau a proceselor istorice legate de istoria locală	4.2. Compararea evenimentelor și proceselor istorice legate de obiectivele patrimoniului cultural urban din epoca medievală	4.2. Corelarea cauzelor și efectelor evenimentelor din istoria națională/universală cu istoria locală/a Chișinăului	4.2. Determinarea relației cauză-efect în prezentarea informației cu privire la soarta unui monument de arhitectură ecleziastică din Chișinău	4.2. Susținerea argumentată a unui punct de vedere privind cauzele și efectele unor evenimente/procese/fenomene legate de patrimoniul Chișinăului în timpul unei prezentări/ghidării excursiilor pe traseele turistice ale Chișinăului
	4.3. Stabilirea relației dintre cauze și evenimente și relatarea informațiilor obținute în timpul vizitei la un muzeu, bibliotecă, expoziție tematică despre istoria Chișinăului	4.3. Formularea concluziilor cu privire la schimbările care au avut loc în Chișinăul medieval și al consecințelor acțiunii umane în istoria Chișinăului și a semnificației simbolurilor orașului	4.3. Deducerea elementelor comune și specifice ale evenimentelor/faptelor/proceselor din istoria națională/ locală din epoca modernă	4.3. Utilizarea relațiilor de cauzalitate în elaborarea suportului informațional pentru traseul turistic legat de unele monumente de arhitectură ecleziastică din Chișinău, în sec. al XIX	4.3. Manifestarea atitudinii pro active, pozitive/de grijă față de patrimoniul cultural și național din Chișinău

5) Manifestarea atitudinii responsabile față de patrimoniul municipiului, demonstrând apartenență la comunitatea locală	5.1. Recunoașterea monumentelor/a unor fapte istorice legate de o stradă din or. Chișinău	5.1. Stabilirea faptelor istorice legate de Chișinăul medieval, care au contribuit la formarea imaginii/identității or. Chișinău	5.1. Recunoașterea valorii/rolului personalităților istorice, legate de istoria Chișinăului, utilizând diverse surse	5.1. Exprimarea propriei păreri referitoare la un eveniment istoric din localitate, la faptele unei personalități istorice din Chișinău	5.1. Valorizarea/promovarea obiectivă a istoriei locale, pornind de la experiențe, trăiri și aprecieri subiective, „conservate” în memoria unor locuitori contemporani ai epocii, care au avut un aport important în dezvoltarea Chișinăului
	5.2. Prezentarea rolului unor personalități în istoria națională/ universală, a căror nume poartă unele străzi din or. Chișinău	5.2. Determinarea contribuției unor personalități istorice la dezvoltarea și desăvârșirea identității or. Chișinău în epoca medievală	5.2. Argumentarea importanței personalităților legendare, monumentelor istorice, culturale și ale naturii din Chișinău pentru cultivarea respectului față de realizările trecutului	5.2. Manifestarea interesului pentru valorile locale prin realizarea unui proiect istoric	5.2. Realizarea, în grup, a planului unei dezbateri pe o temă istorică legată de trecutul Chișinăului în vederea dezvoltării unei atitudini pozitive față de sine și față de ceilalți
	5.3. Promovarea patrimoniului cultural prin modelarea și prezentarea obiectelor specifice istoriei antice legate de spațiul municipiului Chișinău	5.3. Promovarea patrimoniului cultural și protejarea moștenirii culturale și istorice a orașului Chișinău prin modelarea și prezentarea unor obiecte specifice Chișinăului medieval	5.3. Demonstrarea atitudinii grijului față de patrimoniul cultural și natural și disponibilității de a participa la cercetarea istoriei Chișinăului	5.3. Demonstrarea unui comportament proactiv, civic, bazat pe colaborare, negociere și toleranță	5.3. Manifestarea înțelegerii, respectului și toleranței pentru diversitatea culturală, etnică și confesională din mun. Chișinău

VII. UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

CLASA a V-a

Unități de competență	Unități de conținut	Activități și produse de învățare recomandate
<p>1.1. Identificarea termenilor specifici, caracteristici perioadei preistorice/istoriei antice legate de spațiul amplasării orașului Chișinău</p> <p>1.2. Redarea caracteristicii evoluției Chișinăului în timp și spațiu prin cuvinte proprii</p> <p>1.3. Recunoașterea vestigiilor arheologice și descrierea unor monumente legate de istoria locală</p> <p>2.1. Evidențierea unor aspecte și evenimente locale petrecute în spațiul geografic al Chișinăului de altădată, utilizând sursele cartografice</p> <p>2.2. Plasarea proceselor și fenomenelor istorice cu privire la evoluția localității Chișinău într-un context cronologic</p> <p>2.3. Descrierea spațiului istorico-geografic specific Chișinăului.</p> <p>3.1. Identificarea informațiilor din diverse surse cu referire la particularitățile specifice și simbolurile capitalei R. Moldova</p>	<p>I. Chișinău: prezentare generală</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Poziția fizico-geografică. Relieful Chișinăului, oraș situat pe 7 coline 2. Hidrografia zonei. Resursele acvatice ale Chișinăului: -apele subterane -rețeaua hidrografică și importanța lor strategică pentru dezvoltarea localității 3. Particularitățile climatice. Solul și bogățiile subterane ale municipiului Chișinău 4. Biodiversitatea zonei: Flora și fauna specifică zonei municipiului Chișinău în diverse epoci geologice 5. Proiect: Călătorie imaginară în spațiul/aria municipiului Chișinăului în epoca glaciară <p><i>Sinteză și evaluare</i></p> <p>II. Arheologia Chișinăului</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Urme ale așezărilor paleolitice pe teritoriul Chișinăului de azi 2. Culturi neolitice specifice zonei (Cucuteni-Tripolie, cultura Sântana de Mureș-Cerneahov etc.) 3. Urme ale fortificațiilor/cetăților getice și alte așezări din epoca antică în perimetrul zonei/așezării istorice a Chișinăului vechi 4. Comorile necunoscute ale Chișinăului străvechi 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții de cunoaștere și utilizare corectă a terminologiei specifice istoriei locale ▪ Elaborarea textelor cu teme date sau la alegere, structurate și nestructurate, cu răspuns restrâns ▪ Realizarea unui glosar de termeni specifici opționalului ▪ Exerciții de descriere a spațiului istorico-geografic al localității cu ajutorul diverselor surse și informații istorice ▪ Exerciții de analiză critică a surselor arheologice (urme de plante și animale străvechi, urme ale civilizațiilor vechi din spațiul actualului municipiu Chișinău, viața oamenilor străvechi: urme de sedentarizare, economie) ▪ Exerciții de orientare în timp și spațiu în lucrul cu harta. ▪ Exerciții de modelare a machetelor tematice/proiectelor construcțiilor ▪ Acțiuni de elaborare a rapoartelor/prezentărilor despre vizitele la muzeu ▪ Exerciții de elaborare a comunicărilor despre evenimentele istorice legate de Chișinău cu utilizarea datelor cronologice și termenilor istorici specifici ▪ Expoziții de desene, machete, proiecte etc. ▪ Exerciții de examinare și interpretare a imaginilor ▪ Prezentarea unui obiectiv istoric/turistic din cartier/sector/ suburbie ▪ Exerciții de proiectare a expozițiilor.

<p>3.2. Formularea mesajelor simple în baza informațiilor selectate din diverse surse cu privire la simbolica și toponimia municipiului Chișinău</p> <p>3.3. Demonstrarea necesității promovării istoriei locale și imaginii Chișinăului</p> <p>4.1. Enumerarea cauzelor și evenimentelor istorice legate de spațiul istorico-geografic al Chișinăului</p> <p>4.2. Localizarea în timp și spațiu a faptelor și/sau a proceselor istorice legate de istoria locală</p> <p>4.3. Stabilirea relației dintre cauze și evenimente și relatarea informațiilor obținute din timpul vizitei la un muzeu, bibliotecă, expoziție tematică despre istoria Chișinăului.</p> <p>5.1. Recunoașterea monumentelor/a unor fapte istorice legate de o stradă din or. Chișinău</p> <p>5.2. Prezentarea rolului unor personalități în istoria națională/ universală, a căror nume poartă unele străzi din or. Chișinău</p> <p>5.3. Promovarea patrimoniului cultural prin modelarea și prezentarea obiectelor specifice istoriei antice legată de spațiul municipiului Chișinău.</p>	<p>5. Istoria reconstruită grație descoperirilor arheologice din zona parcului/ lacului „Valea Morilor”</p> <p>6. Vizită la muzeul de istorie</p> <p>7. Istoria și valoarea unei piese arheologice legate de istoria localității</p> <p>8. Raport despre vizita la muzeul de istorie</p> <p><i>Sinteză și evaluare</i></p> <p>III. Urbonimia Chișinăului</p> <p>1. Originea diverselor denumiri/toponime, hidronime, oiconime din zona orașului Chișinău. Ipoteze cu privire la semantica orașului, originea denumirii urbei și legende legate de diverse locuri din orașul Chișinău</p> <p>2. Elemente urbonimice (<i>hudiță, uliță, bulevard, drum comercial, colină, vale, stradă, stradelă, lac, râuleț, pârau, alee, scuar, iarmaroc, piață etc.</i>)</p> <p>3. Din istoria sectoarelor și cartierelor orașului Chișinău</p> <p>4. Mahalalele istorice ale orașului vechi</p> <p>5. Locuitorii străvechi ai Chișinăului. Chișinăuienii în evoluție istorică (rânduiești, obiceiuri, credințe)</p> <p>6. Imaginea Chișinăului în diverse obiecte de colecție (timbre, plicuri, insigne, cutii de bomboane, chibrituri etc.)</p> <p>7. Proiect: „Din istoria Cartierului/ Sectorului/ Suburbiei în care locuiesc”</p> <p><i>Sinteză și evaluare</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții de prezentare a istoriei unui obiect, unui personaj istoric. Portretul locuitorului unei așezări antice din zona actualului Chișinău ▪ Organizare de excursii tematice în Chișinăul istoric ▪ Activități de proiect: ▪ Elaborarea/prezentarea portretului unui locuitor străvechi din spațiul actualului mun. Chișinău ▪ Descrierea ocupațiilor de bază ale locuitorilor localității în perioada preistorică/antică ▪ Comunicări/prezentări despre comorile vechi/antice, descoperite în spațiul actualului Chișinău ▪ Prezentarea/descrierea unui element/obiect istoric specific locului, caracteristic perioadei antice ▪ Reconstituirea portretului unui locuitor al urbei din epoca antică cu ajutorul surselor istorice ▪ Realizarea de produse finale (texte, imagini) despre oamenii în istorie și valorile asumate de-a lungul timpului ▪ Descrierea peisajului urban antic cu utilizarea hidronimelor și toponimicii specifice locului. ▪ Istoria, funcționalitatea și valoarea unei piese arheologice ▪ <i>Museum quest.</i> Identificarea și descoperirea unui artefact/obiect legat de evoluția biodiversității din zona Chișinăului ▪ Rezolvarea unor sarcini de lucru, utilizând prezentări multimedia ▪ Reportaj foto: „Monumentul istoric/monumentul natural din apropierea casei mele.” „Protejez monumentele naturale culturale ale Chișinăului meu” ▪ Folosirea jocului de rol pentru însușirea valorilor și comportamentelor cetățeniei democratice ▪ Construirea de rebusuri pe o temă istorică, utilizând mesaje vizuale ▪ Selectarea obiectelor necesare realizării unei expoziții tematice
---	---	--

	<p>IV. Excursia tematică: principii de organizare</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tipurile de excursii și modalități de organizare a excursiilor 2. Rolul și importanța ghidului. Sursele și calitățile unui ghid de succes 3. Elaborarea unui traseu turistic tematic 4. Trasee turistice prin Chișinău istoric 5. Proiect: „Excursie pentru un prieten din străinătate” <p><i>Sinteză și evaluare</i></p> <p>V. Istoria străzii mele</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Cele mai vechi drumuri și străzi din or. Chișinău: istorie și evoluție (str. P. Rareș, str. Movila lui Purcel, str. Pușkin, str. Bariera Sculeni etc.) 2. Străzile principale ale sectoarelor din or. Chișinău 3. „Pașaportul” străzii mele 4. Produs „Harta/Macheta străzii mele” 5. Excursie pietonală <p><i>Sinteză și evaluare</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Acțiuni de alcătuire a planului unui proiect ▪ Descrierea unor surse istorice în vederea stabilirii asemănarilor și deosebirilor pe baza unui plan ▪ Accesarea informațiilor oferite de site-urile Internet cu privire la străzile orașului Chișinău. ▪ Alcătuirea de biografii ale personalităților istorice ale căror nume sunt purtate de către unele străzi din or. Chișinău ▪ Realizarea unor texte despre fapte/procese/personaje istorice, pe baza unor surse diferite, subliniind asemănările și deosebirile ▪ Exerciții de plasare/completare pe hartă a unor informații/evenimente și procese istorice ▪ Realizarea unor sarcini de lucru (documentare, redactare, prezentare etc.) în timpul participării la proiecte prin valorificarea experienței istorice pozitive ▪ Prezentarea unor miniproiecte despre rolul unor personalități istorice ale căror nume sunt purtate de către străzi din Chișinău, analizând diverse surse istoriografice
<p>LA SFÂRȘITUL CLASEI A V-A, ELEVUL POATE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • să selecteze informații din diferite surse pentru expunerea evenimentelor, apreciind principalele realizări materiale și spirituale ale dezvoltării Chișinăului în Epoca Antică; • să descrie spațiul istorico-geografic al localității și urmele așezărilor reprezentanților civilizațiilor antice care au sălășluit în acest spațiu, dezvoltând propriile abilități de lucru cu sursele cartografice; • să stabilească relația dintre cauzele și evenimentele legate de acest spațiu cultural în Epoca Antică, descriind schimbările produse; • să utilizeze termenii istorici în descrierea evenimentelor legate de Chișinău din Epoca Antică, demonstrând interes față de trecutul istoric; • să elaboreze produse școlare cu privire la obiecte/vestigii/monumente care aparțin istoriei acestei localități în Epoca Antică, manifestând respect față de valorile create de strămoși. 		

CLASA a VI-a

Unități de competență	Unități de conținut	Activități și produse de învățare recomandate
<p>1.1. Selectarea din texte a termenilor pentru descrierea/caracterizarea faptelor/proceselor/fenomenelor economice, sociale, culturale din istoria Chișinăului medieval</p> <p>1.2. Explicarea termenilor istorici/ limbajului de specialitate în prezentarea unui fapt/proces istoric cu privire la istoria medievală a or. Chișinău, demonstrând interes față de trecutul istoric</p> <p>1.3. Redactarea unor texte/enunțuri, utilizând termenii specifici în descrierea unor consecințe ale deciziei și acțiunii umane în istoria Chișinăului medieval</p> <p>2.1. Identificarea informațiilor relevante, legate de Chișinău în epoca medievală, în diverse surse cartografice etc., demonstrând interes față de trecutul istoric</p> <p>2.2. Plasarea evenimentelor/proceselor și fenomenelor istorice legate de Chișinăul medieval în ordine cronologică</p> <p>2.3. Utilizarea corectă și adecvată a terminologiei și cronologiei pentru localizarea în spațiul istorico-geografic a evenimentelor/faptelor/proceselor istorice legate de Chișinăul medieval</p>	<p>I. La originile localității Chișinău</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Așezarea geografică a localității Chișinău. Toponimia Chișinăului. Legendele legate de originea Chișinăului 2. Primele mențiuni documentare despre Chișinău ca localitate (în hrisoavele medievale, în descrierile călătorilor străini și în <i>Descrierea Moldovei</i> de D. Cantemir etc.) 3. Toponimia localităților din aglomerația rurală (actuale suburbii) în imediata apropiere de Chișinău în Evul Mediu 4. Denumiri false și eronate din istoria Chișinăului 5. Proiect „De-a lungul istoriei”: factori care au marcat aspectul, istoria și cultura medievală a Chișinăului 6. Excursie tematică la muzeu <p><i>Sinteză și evaluare</i></p> <p>II. Aspectul Chișinăului medieval</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Chișinău: evoluție de la localitate rurală la statutul de târg 2. Cele mai vechi hărți cu reprezentarea localității Chișinăului 3. Chișinăul în rețeaua orașelor principatului Moldovei 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții de analiză a surselor istorice ▪ Alcătuirea unui glosar de termeni specifici ▪ Prezentarea informațiilor cu utilizarea termenilor istorici: <i>târg, dugheană, cârciumă, ocol, han, cai de poștă, iarmaroc, fâgădar, rateș, punct de vamă</i> etc. ▪ Elaborarea rebusurilor, jocurilor de cuvinte cu termeni istorici, arhaisme caracteristice vieții urbane medievale românești ▪ Exerciții de identificare a celor mai vechi drumuri medievale, devenite străzi în or. Chișinău și prezentarea informațiilor despre acestea ▪ Elaborarea comunicărilor despre Chișinău și suburbiile sale actuale în epoca medievală ▪ Descrierea târgului Chișinău cu ajutorul imaginilor ▪ Prezentarea vestigiilor Chișinăului medieval ▪ Exerciții de lucru cu harta ▪ Exerciții de elaborare a machetelor ▪ Exerciții de comentare a imaginilor ▪ Exerciții de recunoaștere a personajelor/situațiilor/evenimentelor istorice în baza descrierii studiului de caz ▪ Elaborarea de <i>puzzle</i> cu spațiul târgului Chișinău ▪ Exerciții de elaborare a hărților turistice ▪ Exerciții de prezentare a unui obiect sau monument istoric din perioada medievală

<p>3.1. Extragerea informației esențiale din surse pentru descrierea evenimentelor (prin analiza contextului istoric) legate de trecutul Chișinăului medieval.</p> <p>3.2. Caracterizarea evenimentelor/proceselor și cauzelor unor evenimente istorice asemănătoare sau diferite, folosind diverse surse</p> <p>3.3. Aprecierea situației locuitorului urbei medievale și a consecințelor interacțiunii culturale în evoluția Chișinăului</p> <p>4.1. Comentarea cauzelor, evenimentelor și proceselor istorice în lucrul cu harta turistică a Chișinăului medieval</p> <p>4.2. Compararea evenimentelor și proceselor istorice legate de obiectivele patrimoniului cultural urban din epoca medievală</p> <p>4.3. Formularea concluziilor cu privire la schimbările care au avut loc în Chișinăul medieval și la consecințele deciziei și acțiunii umane în istoria Chișinăului</p>	<p>4. Locuințele târgului Chișinău: tipurile de construcții urbane, clădiri/case</p> <p>5. Proiect „O călătorie în timp: Chișinăul medieval în viziunea copiilor”</p> <p><i>Sinteză și evaluare</i></p> <p>III. Populația Chișinăului în Evul Mediu</p> <p>1. Componenta socială a Chișinăului medieval</p> <p>2. Etniile conlocuitoare a târgului Chișinău</p> <p>3. Ocupațiile de bază ale chișinăuienilor în Evul Mediu</p> <p>4. Chișinăul medieval, comparativ cu un oraș occidental (Asemănări și deosebiri)</p> <p>5. Realizarea costumelor de epocă a orașenilor din Chișinăul medieval</p> <p>6. Proiect : „O zi din viața unui chișinăuian în epoca medievală”</p> <p><i>Sinteză și evaluare</i></p> <p>IV. Chișinăul istoric</p> <p>1. Sectorul Râșcani: istorie și evoluție</p> <p>2. Sectorul Centru: istorie și evoluție</p> <p>3. Sectorul Buiucani: istorie și evoluție</p> <p>4. Sectorul Botanica: istorie și evoluție</p> <p>5. Sectorul Ciocana: istorie și evoluție</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții de prezentare a surselor numismatice medievale ▪ Exerciții de prezentare a istoriei unui obiect, unei denumiri arhaice, unui toponim, hidronim ▪ Elaborarea/alcătuirea unor axe cronologice pe diverse domenii (social, cultural, economic, politic etc.) ▪ Activități de cercetare a vieții cotidiene a chișinăuienilor medievali prin intermediul diverselor surse ▪ Prezentări ale vestigiilor Chișinăului medieval ▪ Comentarea fragmentelor de texte istorice cu privire la Chișinăul medieval ▪ Studiu comparativ: o localitate din Europa medievală și târgul Chișinău. Asemănări și deosebiri ▪ Alcătuirea unui portofoliu care prezintă urmările unui eveniment pentru evoluția/dezvoltarea comunității umane medievale din Chișinău ▪ Completarea unor organizatori grafici, care să cuprindă decizii și consecințe ale acțiunii umane pe baza resurselor multimedia ▪ Exerciții de simulare a activității de orientare/ghidare a excursiilor virtuale în Chișinăul istoric ▪ Realizarea unui produs care ilustrează contribuția diferitelor civilizații/comunități la dezvoltarea patrimoniului cultural comun al Chișinăului ▪ Exercițiu de descriere a consecințelor acțiunii umane din spații și perioade istorice, folosind surse variate ▪ Alcătuirea unor liste cu site-uri de Internet pentru temele istorice studiate
---	--	--

<p>5.1. Stabilirea faptelor istorice legate de Chișinăul medieval, care au contribuit la formarea imaginii/identității or. Chișinău</p> <p>5.2. Determinarea contribuției unor personalități istorice la dezvoltarea și desăvârșirea identității or. Chișinău în epoca medievală</p> <p>5.3. Promovarea patrimoniului cultural și protejarea moștenirii culturale și istorice a orașului Chișinău prin modelarea și prezentarea unor obiective specifice Chișinăului medieval</p>	<p>6. Raport despre o excursie urbană (raport foto, tehnica/metoda <i>Lapbook</i>)</p> <p>7. Expoziție tematică școlară: Elemente ale patrimoniului etnografic comune și specifice pentru or. Chișinău și alte localități din suburbia orașului</p> <p><i>Sinteză și evaluare</i></p> <p>V. Simbolurile și heraldica Chișinăului</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Simbolurile și semnificația Stemei și a drapelului orașului Chișinău 2. Istoria imnului orașului Chișinău 3. Proiect: „Locuri și clădiri simbolice – „cărți de vizită” a orașului Chișinău” 4. Expoziție „Târgul Chișinău” (produs) 5. Ziua orașului și Hramul orașului Chișinău. Tradiții specifice locale 6. Crearea unui produs de publicitate pentru vizitarea Chișinăului de Ziua/Hramul orașului <p><i>Sinteză și evaluare</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Alcătuirea unor postere/anunțuri/itinerare cu informații selectate din Internet ▪ Alcătuirea unor jurnale cu impresii și rezultate ale activității personale/de echipă ▪ Realizarea de produse care să fie rezultatul dialogului și negocierii în cadrul unei echipe de lucru ▪ Realizarea unor prezentări pe o temă istorică, utilizând mijloace digitale ▪ Îndeplinirea unor sarcini/roluri diferite în cadrul excursiei/grupului de lucru ▪ Utilizarea informațiilor/prezentărilor cu ajutorul resurselor multimedia. <p>Activități de proiect:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Meșteșugurile tradiționale în Chișinăul medieval ▪ Personalități istorice care au marcat istoria Chișinăului medieval ▪ Harta Chișinăului medieval ▪ Chipul chișinăuianului medieval ▪ Organizare de excursii tematice în Chișinăul istoric
---	--	--

LA SFÂRȘITUL CLASEI A VI-A, ELEVUL POATE:

- să selecteze informații din diferite surse pentru expunerea evenimentelor, apreciind rolul personalităților marcante din istoria localității Chișinău;
- să citească sursele cartografice în descrierea evenimentelor/proceselor apărute/desfășurate în Chișinău în Epoca Medievală, evidențiind schimbările în timp și spațiu;
- să stabilească relația dintre evenimente și consecințe, determinând schimbările produse în imaginea și societatea urbană a Chișinăului în Epoca Medievală;
- să utilizeze termenii istorici specifici epocii medievale în descrierea evenimentelor localității Chișinău, demonstrând aptitudini de comunicare orală și scrisă;
- să prezinte produse școlare cu privire la personalități și obiecte/vestigii/monumente ale Chișinăului în Epoca Medievală, demonstrând respect față de valorile trecutului istoric.

CLASA a VII-a

Unități de competență	Unități de conținut	Activități și produse de învățare recomandate
<p>1.1. Recunoașterea termenilor/noțiunilor istorice specifice din diverse surse cu privire la aspectul și evoluția Chișinăului în epoca modernă</p> <p>1.2. Aplicarea și redactarea textelor despre imaginea și schimbările survenite în viața Chișinăului la începutul epocii moderne</p> <p>1.3. Formularea corectă a întrebărilor, utilizând termeni istorici specifici cu privire la evenimentele legate de or. Chișinău în epoca modernă</p> <p>2.1. Descrierea/prezentarea schimbărilor survenite în evoluția Chișinăului, utilizând harta istorică și reperele cronologice</p> <p>2.2. Compararea evenimentelor faptelor și proceselor legate de istoria locală în contexte cronologice și de spațiu</p> <p>2.3. Utilizarea adecvată a coordonatelor de timp și spațiu în procesul analizei caracteristicilor Chișinăului secolului al XVIII-lea în lucrările contemporanilor</p> <p>3.1. Caracterizarea, în baza surselor, a evenimentelor istorice, relevarea prezenței/manifestării influențelor</p>	<p>I. Chișinăul la începutul epocii moderne</p> <ol style="list-style-type: none"> Aspectul târgului Chișinău la începutul secolului al XVIII-lea Chișinăul – moșie mănăstirească Chișinăul – de la târg la oraș. Influența politicii externe asupra destinului localității Chișinău Metode de apărare. Armele specifice din epoca modernă și medievală. Vizită la Muzeul Armatei Hotarele Chișinăului în secolul al XVIII-lea Proiect: Expoziție de desene „Chișinăul la începutul epocii moderne” <p><i>Sinteză și evaluare</i></p> <p>II. Evoluția economică a Chișinăului în secolul al XVIII-lea</p> <ol style="list-style-type: none"> Chișinăul – centru meșteșugăresc și negustoresc Chișinăul din secolul al XVIII-lea în descrierile călătorilor străini Impactul războaielor ruso-otomane din secolul al XVIII-lea asupra evoluției economice a Chișinăului 	<ul style="list-style-type: none"> Exerciții de descriere a localității cu ajutorul informațiilor din surse istorice Exerciții de amplasare a punctelor de reper pe hartă Exerciții de elaborare a hărții/machetei de <i>puzzle</i> cu imaginea unor scene din viață sau a monumentelor de arhitectură semiurbană din secolul al XVIII-lea Descrierea și prezentarea unei zile de târg, iarmaroc în Chișinău cu utilizarea termenilor istorici specifici epocii și spațiului istoric Analiza comparativă cu utilizarea datelor cronologice și termenilor istorici specifici Exerciții de proiectare a excursiei la o biserică din secolul al XVIII-lea Exerciții de structurare grafică a informației Elaborarea unei hărți a monumentelor secolului al XVIII-lea din Chișinău Ilustrarea imaginii sociale a Chișinăului din secolul al XVIII-lea, utilizând diverse instrumente grafice Exerciții de elaborare a comunicărilor despre evenimentele istorice legate de Chișinău, despre specificul social al Chișinăului din secolul al XVIII-lea Exerciții de proiectare a expozițiilor Exerciții de descriere a monumentului istoric

<p>străine asupra evoluției istorice a Chișinăului în sec. al XVIII-lea</p> <p>3.2. Analiza surselor scrise referitoare la aprecierea rolului râului Bâc în evoluția Chișinăului în epoca modernă</p> <p>3.3. Formularea judecăților asupra comportamentelor sociale din epoca modernă din perspectiva evoluției Chișinăului</p> <p>4.1. Descrierea cauzelor, evenimentelor și proceselor istorice din secolul al XVIII-lea cu referire la or. Chișinău</p> <p>4.2. Corelarea cauzelor și efectelor evenimentelor din istoria națională/universală cu istoria locală/a Chișinăului</p> <p>4.3. Deducerea elementelor comune și specifice ale evenimentelor/faptelor/proceselor din istoria națională/locală din epoca modernă</p> <p>5.1. Recunoașterea valorii/rolului personalităților istorice legate de istoria Chișinăului, utilizând diverse surse</p> <p>5.2. Argumentarea importanței unei personalități legendare, a monumentelor istorice, culturale și ale naturii din Chișinău pentru cultivarea respectului față de realizările trecutului</p>	<p>4. Urme ale evoluției economice a Chișinăului în secolul al XVIII-lea</p> <p>5. Proiect: „Râul Bâc: influență asupra evoluției economice a Chișinăului”</p> <p><i>Sinteză și evaluare</i></p> <p>III. Locuitorii Chișinăului</p> <p>1. Etniile conlocuitoare din Chișinău în sec. al XVIII-lea (schیțe etnotoponimice ce demonstrează diversitatea etnică a orașului)</p> <p>2. Imaginea socială a Chișinăului la începutul secolului al XVIII-lea</p> <p>3. Influențe străine în gastronomia specifică târgului Chișinău</p> <p>4. Vestimentația specifică întâlnită în Chișinău secolului al XVIII-lea</p> <p>5. Impactul războaielor ruso-otomane din secolul al XVIII-lea asupra Chișinăului</p> <p>6. „Portretul” locuitorului din Chișinău secolului al XVIII-lea</p> <p>7. Enigmele pietrelor funerare medievale, identificate pe teritoriul or. Chișinău</p> <p>8. Proiect: „Numismatica medievală specifică zonei”</p> <p><i>Sinteză și evaluare</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Expoziții de desene, machete, proiecte ▪ Reportaje foto cu urmele monumentelor arhitectonice ale Chișinăului specifice sec. al XVIII-lea ▪ Activități de proiect: ▪ Elaborarea unei prezentări/unui filmuleț /PPT cu utilizarea termenilor istorici, arhaisme în prezentarea informației legate de ocupațiile de bază: <i>pivnițe, crâșme, fântână cu ciutură, război de țesut, tăpăligi, covată, umblăcel</i> etc. ▪ Reconstituirea portretului chișinăuianului din epoca modernă cu ajutorul surselor istorice ▪ Expoziție de desene: „Cartierul în care locuiesc în epoca modernă” ▪ Reportaje foto: „Cel mai apropiat monument istoric/natural în apropierea casei mele”, „Protejez monumentele naturale culturale ale Chișinăului” etc. ▪ Dinastii de filantropi chișinăuieni
---	---	--

<p>5.3. Demonstrarea atitudinii grijului față de patrimoniul cultural și natural și disponibilității de a participa la cercetarea istoriei Chișinăului</p>	<p>IV. Arhitectura urbană din secolul al XVIII-lea</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Cele mai vechi clădiri din piatră din Chișinău: Bisericile din secolul al XVIII-lea. (Biserica Măzărache – Biserica „Acoperemântul Maicii Domnului” (1752), Biserica „Sfinții Împărați Constantin și Elena” (1777). 2. Urmele cetății bastionare de pământ, de pe malul Bâcului din 1787-1791 3. Cele mai vechi monumente ale naturii de pe teritoriul Chișinăului 4. Proiect: „Protejăm monumentele culturale. Cea mai veche casă cercetată, din Chișinău” 5. Produs: Reportaj foto „Arhitectura ecleziastică/bisericească din sec. al XVIII-lea – XIX-lea din or. Chișinău” 6. Excursie pietonală <p><i>Sinteză și evaluare</i></p> <p>V. Vechi familii boierești din Chișinăul secolului al XVIII-lea</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza și cercetarea rolului personalităților istorice în descrierea istoriei urbei Chișinău 2. Pârcălabul V. Măzărache – între legendă și realitate istorică 3. Dinastia boierilor moldoveni Râșcanu 4. Cetățeanul de onoare al orașului Chișinău – Codificatorul Andronache Donici 5. Proiect „Orășeni deosebiți a vechiului Chișinău” <p><i>Sinteză și evaluare</i></p>	
--	--	--

LA SFÂRȘITUL CLASEI A VII-A, ELEVUL POATE:

- să aplice limbajul de specialitate în comunicarea orală și scrisă, formulând judecăți referitoare la epoca modernă;
- să plaseze evenimentele, faptele și procesele istorice în timp și spațiu, analizând schimbările survenite pe parcursul istoriei moderne;
- să analizeze sursele scrise sau vizuale referitoare la istoria modernă, apreciind comportamentele sociale din Epoca Modernă din perspectiva culturii democratice;
- să deducă elementele comune și specifice ale evenimentelor/faptelor/proceselor din istoria modernă, demonstrând gândire logică și spirit critic;
- să valorifice obiectele patrimoniului local, promovând valorile culturale în rândul semenilor, prin diverse activități organizate în școală și în comunitate.

CLASA a VIII-a

Unități de competență	Unități de conținut	Activități și produse de învățare recomandate
<p>1.1. Descrierea aspectului Chișinăului din a II jum. a secolului al XIX-lea – înc. sec. al XX-lea, utilizând imaginile de epocă</p> <p>1.2. Aplicarea termenilor istorici în elaborarea comunicărilor despre schimbările survenite în or. Chișinău – capitala Regiunii/Guberniei Basarabia</p> <p>1.3. Elaborarea enunțurilor/textelor, folosind termeni istorici ce reflectă planurile de dezvoltare a Chișinăului în sec. al XIX-lea – înc. sec. al XX-lea</p> <p>2.1 Distingerea schimbărilor hotarelor or. Chișinău din sec. al XIX-lea, în baza hărților și reperelor cronologice</p> <p>2.2 Analiza schimbărilor survenite asupra imaginii etnice și sociale a locuitorilor Chișinăului din secolul al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea (cu ajutorul diverselor surse)</p> <p>2.3 Argumentarea impactului unor schimbări și al activității unor personalități istorice care au influențat imaginea Chișinăului în epoca modernă</p> <p>3.1. Caracterizarea rolului persona-lităților istorice marcante cu impact asupra</p>	<p>I. Aspectul Chișinăului în secolul al XIX-lea</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Imaginea localității Chișinău în sec. al XIX-lea 2. Harta geografică a Chișinăului în a II-a jumătate a sec. XIX – începutul sec. XX 3. Chișinăul – capitala Regiunii/Guberniei Basarabiei 4. Planuri de dezvoltare de epocă a Chișinăului 5. Chișinăul dispărut (case, biserici, sectoare și sate) 6. Prezentare: „Chișinăul subteran” 7. Proiect: „Legende urbane legate de Chișinău în epoca modernă” <p><i>Sinteză și evaluare</i></p> <p>II. Locuitorii Chișinăului</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Imaginea etnică a orașului Chișinău în sec. al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea (realizările personalităților istorice remarcabile din rândul minorităților naționale din or. Chișinău: Pisarjevski, Stuart, Schmidt, Hrșanovski, Tumarkin, Gr. Lonski, Al. Bernardazzi, Doliva-Dobrovolski etc.) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții de cercetare a surselor istorice ▪ Exerciții de localizare pe hartă a monumentelor istorice ▪ Exerciții de elaborare a planului unei excursii ▪ Exerciții de examinare a imaginilor ▪ Exerciții de proiectare a expozițiilor ▪ Exerciții de prezentare a istoriei unui obiect, unei personalități de vază ▪ Organizare de excursii în Chișinăul istoric ▪ Proiecte de cercetare a vieții cotidiene a chișinăuienilor prin intermediul aplicării/comparării diverselor surse ▪ Schițe de plan ale unei excursii elaborate cu vizitarea monumentelor de arhitectură laică din secolul al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea ▪ Exerciții de ghidare a excursiilor virtuale în Chișinăul modern ▪ Exerciții de studiere/analiză a monumentelor ecleziastice din Chișinăul sec. al XIX-lea <p>Activități de proiect:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pagină de ziar: „Chișinăul dispărut” ▪ Istoria „Konkăi” din or. Chișinău ▪ „Istoria tramvaiului din or. Chișinău” în imagini ▪ <i>City quest</i> pe o stradă istorică din Chișinău

<p>dezvoltării arhitecturii urbane laice din secolul al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea</p> <p>3.2. Compararea diverselor stiluri arhitecturale în procesul excursiilor cu vizitarea monumentelor de arhitectură laică din secolul al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea</p> <p>3.3. Utilizarea critică a informațiilor din diverse surse istorice în argumentarea opiniei proprii privind situația instituțiilor școlare din Chișinăul modern</p> <p>4.1. Explicarea cauzelor, efectelor evenimentelor, proceselor și fenomenelor legate de apariția și specificul arhitecturii ecleziastice din Chișinăul secolului al XIX-lea</p> <p>4.2. Determinarea relației cauză-efect în prezentarea informației cu privire la soarta unui monument de arhitectură ecleziastică din Chișinău</p> <p>4.3. Utilizarea relațiilor de cauzalitate în elaborarea suportului informațional pentru traseul turistic, legat de unele monumente de arhitectură ecleziastică din Chișinău în sec. al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea</p> <p>5.1. Exprimarea propriei păreri referitoare la un eveniment istoric din localitate, la</p>	<p>2. Viața cotidiană a orășenilor din Chișinău în secolul al XIX-lea (Moravuri și <i>năravuri</i>)</p> <p>3. Impactul primei Expoziții Agricole din Chișinău (expoziția care a pus bazele Muzeului Zemstvei, actualmente Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală)</p> <p>4. Familii/dinastii de orășeni de onoare: nobili și boieri chișinăuieni în secolul al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea.</p> <p>5. Arhitecții Chișinăului în epoca modernă</p> <p>6. A fi Primar de Chișinău în epoca modernă</p> <p>7. City quest (Monumentele naturii ascunse în cele mai vechi parcuri din orașul Chișinău)</p> <p><i>Sinteză și evaluare</i></p> <p>III. Arhitectura laică a Chișinăului sec. al XIX-lea – începutul sec. al XX-lea</p> <p>1. Arhitectura laică a Chișinăului secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea</p> <p>2. Curente arhitectonice, stiluri arhitecturale în Chișinăul de altădată (secolul al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea)</p> <p>3. Monumente de arhitectură civilă (Duma orășenească, Castelul de apă, Clubul Nobilimii, Casa Hertza, Hotelul Londra, Casa Eparhială etc.)</p> <p>4. Școlile din Chișinău la mijl. sec. al XIX-lea</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Expoziție foto: „Descoperim istorii și legende ale cimitirelor Chișinăului vechi” ▪ Istoria poștei din or. Chișinău ▪ Descoperim istoria cimitirelor Chișinăului vechi –muzeu în aer liber ▪ Locuri, oameni și construcții ▪ <i>Vreau să știu despre localitatea mea!</i>
--	--	---

<p>faptele unei personalități istorice din Chișinău</p> <p>5.2. Manifestarea interesului pentru valorile locale prin realizarea unui proiect istoric</p> <p>5.3. Demonstrarea unui comportament proactiv, civic, bazat pe colaborare, negociere și toleranță</p>	<p>5. „Crucea Roșie” și Spitalele din Chișinău în secolul al XIX-lea</p> <p>6. Istoria Gării feroviare din Chișinău</p> <p>7. Infrastructura orașului Chișinău în secolul al XIX-lea</p> <p>8. Excursie la Moara Roșie</p> <p>9. <i>City quest</i>: „Enigmele străzilor vechi din orașul Chișinău”</p> <p><i>Sinteză și evaluare</i></p> <p>IV. Arhitectura ecleziascică a Chișinăului secolului al XIX-lea</p> <p>1. Istoria bisericilor/lăcașelor sfinte din Chișinăul modern (<i>Kirsha</i> luterană, <i>Kosteolul</i> catolic, <i>Sinagoga</i> evreiască etc.)</p> <p>2. Ansamblul Catedralei noi din Chișinău (1836)</p> <p>3. Pe urmele capelelor din Chișinăul de altădată</p> <p>4. Biserica ortodoxă: elemente distinctive. Bisericile ortodoxe din Chișinăul modern: „Buna Vestire” (1810), „Sfântul Gheorghe” (1819), „Sfântul Arhanghel Mihail” (1825), „Duminica Tuturor Sfinților” (1830), „Sfântul Mucenic Haralampie” (1812), „Sfântul Teodor-Tiron-Ciuflea” (1858), „Sfânta Treime” (1869) etc.</p> <p>5. Istoria unui lăcaș sfânt din Chișinău: trecut și prezent</p>	
--	--	--

	<p>6. Semnificația unor elemente ale artei ecleziastice: simboluri de cult sau decorațiuni deosebite din Chișinău (rolul troițelor/ruinele casei în care a locuit mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni, primul arhiepiscop al Basarabiei etc.)</p> <p>7. Manifestări de filantropie/binefacere și caritate în Chișinăul modern în sec. XIX-începutul secolului al XX-lea</p> <p>8. Proiect: „Locașul sfânt de lângă casa mea”</p> <p><i>Sinteză și evaluare</i></p>	
--	--	--

LA SFÂRȘITUL CLASEI A VIII-a, ELEVUL POATE:

- să aplice termenii istorici în caracterizarea factorilor care au determinat schimbările în viața socială, economică și culturală a orașului Chișinău în Epoca Modernă;
- să utilizeze critic informațiile din diferite surse istorice legate de trecutul localității/municipiului Chișinău în argumentarea opiniei proprii privind respectarea drepturilor naturale în societatea urbană modernă;
- să analizeze hărțile și reperele cronologice, argumentând continuitatea și schimbarea în istorie;
- să determine dintr-o multitudine de evenimente sau procese istorice relațiile de cauzalitate, integrându-le în comunicări orale și scrise cu tematica istoriei orașului Chișinău în epoca modernă;
- să valorifice și aprecieze diversitatea etnică și culturală în dezvoltarea localității prin prisma trecutului istoric.

CLASA a IX-a

Unități de competență	Unități de conținut	Activități și produse de învățare recomandate
<p>1.1. Determinarea termenilor-cheie ce caracterizează evenimentele/procese/fenomenele istorice ale Chișinăului din perioada contemporană din diverse surse</p> <p>1.2. Operarea cu termeni istorici specifici epocii în elucidarea specificului învățământului interbelic pe exemplul școlilor din Chișinău</p> <p>1.3. Formularea aprecierilor, concluziilor, privind evenimentele/faptele/procese/fenomenele și rolul unor personalități în prezentarea Chișinăului contemporan</p> <p>2.1. Recunoașterea schimbărilor survenite în imaginea orașului în baza surselor foto și surselor cartografice în procesul de prezentare a Chișinăului – capitală a R.S.S. Moldovenești</p> <p>2.2. Interpretarea surselor istorice, a hărților istorice și geografice ce reflectă schimbările parvenite în imaginea Chișinăului postbelic</p> <p>2.3. Încadrarea evenimentelor, proceselor/fenomenelor în contexte cronologice și de spațiu în procesul prezentării monumentelor istorice și culturale din Chișinăul anilor 1950-1980</p>	<p>I. Chișinăul la începutul secolului al XX-lea</p> <p>1. Transformările socioeconomice și politice din orașul Chișinău la începutul secolului al XX-lea</p> <p>2. Locuri istorice legate de mișcări naționale/procese/fenomene cu caracter revoluționar la începutul secolului al XX-lea în or. Chișinău</p> <p>3. Oaspeții orașului Chișinău la începutul secolului al XX-lea</p> <p>4. Chișinăul și procesul de unire a tuturor provinciilor românești în anul 1918</p> <p align="center"><i>Sinteză și evaluare</i></p> <p>II. Chișinăul interbelic</p> <p>1. Orașul Chișinău – un important centru urban și cultural al României interbelice</p> <p>2. Cele mai renumite Școli interbelice din Chișinău</p> <p>3. Proiect: Călători și personalități care au vizitat Chișinăul interbelic</p> <p>4. Viața cotidiană și culturală în Chișinăul interbelic (preocupările, moda, zone de agrement și distracțiile timpului)</p> <p>5. Ocupația sovietică a Chișinăului în 1940</p> <p>6. Chișinăul în perioada 1941-1944 (studiu de caz: Cimitirul Eroilor, Cimitirul Evreiesc, Monumentul Victimelor Ghetoului din Chișinău, Complexul Memorial Eternitate, piatra memorială a</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Exerciții de observare a schimbărilor produse în aspectul orașului pe parcursul secolelor XX-XXI ▪ Exerciții de culegere a datelor despre personalitățile istorice ▪ Exerciții de stabilire a relației dintre regimul politic și evoluția orașului ▪ Exerciții de demonstrare a schimbărilor produse în evoluția Chișinăului ▪ Exerciții de apreciere a valorii patrimoniului cultural al Chișinăului ▪ Exerciții de comparare a monumentelor ecleziastice și civile contemporane ▪ Colaj foto ▪ Exerciții de redactare a articolelor de ziar ▪ Elaborarea hărții cu locuri vizitate de personalități celebre în Chișinău <p>Activități de proiect:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Acțiunea „Anti-vandal” ▪ Portretul locuitorului din Chișinău în anii postbelici (mărturii despre foametea din 1946-1947, deportările din 1941, 1949, 1951 etc.) în imagini ▪ <i>Alfabetul Chișinăului</i> (o construcție, monument, ce se referă la istoria Chișinăului pentru fiecare literă din alfabet) ▪ Istoria Dendrariului din or. Chișinău ▪ Istoria Circului din or. Chișinău ▪ Istoria Menajeriei (Grădinii zoologice) din or. Chișinău ▪ Istoria grădinilor publice/parcurilor: Parcul „Valea Morilor”, Parcul „Valea Trandafirilor” etc. ▪ Copilăria în orașul Chișinău în perioada postbelică/sovietică (interviu, proiect de istorie orală) ▪ <i>Știu despre localitatea mea!</i>

<p>3.1. Recunoașterea și acceptarea perspectivelor diferite asupra faptelor ce reflectă rolul personalităților politice în istoria Chișinăului postbelic/contemporan</p> <p>3.2. Compararea informațiilor din diverse surse pentru stabilirea asemănarilor și deosebirilor în abordarea rolului personalităților de cultură în istoria Chișinăului contemporan</p> <p>3.3. Aprecierea nivelului de manifestare a responsabilității cetățenești în păstrarea și promovarea trecutului și patrimoniului cultural al Chișinăului contemporan</p> <p>4.1. Corelarea dintre cauzele și consecințele de ordin economic, social politic și cultural ale procesului/rezultatelor conservării patrimoniului cultural și național al Chișinăului contemporan</p> <p>4.2. Susținerea argumentată a unui punct de vedere, privind cauzele și efectele unor evenimente/procese/fenomene legate de patrimoniul Chișinăului în timpul prezentării unei expuneri/ghidări ale excursiilor pe traseele turistice ale Chișinăului</p> <p>4.3. Manifestarea atitudinii pro active, pozitive/de grijă față de patrimoniul cultural și național din orașul Chișinău</p> <p>5.1. Valorizarea/promovarea obiectivă a istoriei locale, pornind de la experiențe, trăiri și aprecieri subiective, „conservate”</p>	<p>victimelor regimului sovietic din Parcul Valea Morilor etc)</p> <p><i>Sinteză și evaluare</i></p> <p>III. Chișinăul postbelic</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mărturii ale reconstrucției or. Chișinău în primii ani postbelici. Noile tendințe de modernizare, industrializare și planuri urbanistice 2. Soarta clădirilor vechi, istorice din or. Chișinăul în perioada anilor 1940-2000 (închiderea/demolarea lăcașurilor sfinte/bisericilor, redenumirea străzilor și apariția cartierelor noi etc.) 3. Cele mai importante întreprinderi industriale, factori ai dezvoltării infrastructurii orașului Chișinău în anii postbelici 4. Contribuția orașului Chișinău la dezvoltarea cosmonauticii 5. Chișinăul – centru cultural al R.S.S.M. 6. Vizită la muzeu, galerie de artă etc. 7. Istoria unui obiect produs în Chișinăul postbelic și păstrat în familia mea din perioada sovietică 8. Personalități excentrice/nonconformiste/deosebite din or. Chișinău (Miroslav Iorga, Gheorghii Bonza, Mark Verlan, Glebus Sainciuc ș.a.). 9. Din albumul familiei mele: Un eveniment important sărbătorit în or. Chișinău 10. Tradiția înfrățirii între localități. Orașele cu care s-a înfrățit orașul Chișinău pe parcursul deceniilor <p><i>Sinteză și evaluare</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Destine uitate/necunoscute din or. Chișinău ▪ Pagini deosebite din istoria familiei mele ▪ Poveștile comunității mele
--	--	---

<p>în memoria unor locuitori contemporani ai epocii, care și-au adus contribuția la dezvoltarea Chișinăului</p> <p>5.2. Realizarea, în grup, a planului unei dezbateri pe o temă istorică, legată de trecutul Chișinăului în vederea dezvoltării unei atitudini pozitive față de sine și față de ceilalți</p> <p>5.3. Manifestarea înțelegerii, respectului și toleranței pentru diversitatea culturală, etnică și confesională din mun. Chișinău</p>	<p style="text-align: center;">IV.Patrimoniul cultural și național</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Patrimoniul cultural al Chișinăului din perioada contemporană 2. Patrimoniul natural al orașului Chișinău în sec. XXI 3. Importanța conservării patrimoniului cultural al orașului Chișinău (mozaicurile de pe clădirile or. Chișinău) 4. Imaginea Chișinăului în artă (arta plastică, teatru, ecranizări documentare, pelicule/filme artistice, poezii și melodii dedicate Chișinăului în sec. XX-XXI). 5. Suvenirele Chișinăului de altădată 6. Ghidarea excursiilor pietonale prin Chișinău (mărturii ale contribuției chișinăuienilor în diverse domenii) 7. Activitatea de voluntariat „Anti-vandal urban” 8. Locuri inedite, orășeni talentați și realizări deosebite în orașul Chișinău în perioada contemporană 9. Invențiile și descoperirile realizate de inventatorii/savanții chișinăuieni sau în orașul Chișinău 10. Proiect: „Promovez un <i>brand</i> al orașului Chișinău” <p><i>Sinteză și evaluare</i></p>	
---	--	--

LA SFÂRȘITUL CLASEI A IX-A, ELEVUL POATE:

- să utilizeze limbajul istoric specific Epocii Contemporane în formularea aprecierilor legate de evoluția orașului Chișinău, respectând cultura comunicării;
- să încadreze evenimentele, procesele și fenomenele din istoria orașului Chișinău în Epoca Contemporană în contexte cronologice și de spațiu, utilizându-le eficient în diverse situații de învățare și comunicare;
- să aprecieze nivelul de manifestare a responsabilităților cetățenești în societatea urbană a orașului Chișinău în Epoca Contemporană, demonstrând cultură civică;

- să susțină argumentat propriul punct de vedere privind cauzele și efectele unui eveniment/proces/fenomen istoric din orașul Chișinău în Epoca Contemporană, demonstrând înțelegerea complexității realităților sociale;
- să elaboreze proiecte de conservare și promovare a obiectelor de patrimoniu local, valorificând trecutul istoric al orașului/municipiului Chișinău.

VII. SUGESTII METODOLOGICE. PROIECTARE–PREDARE–ÎNVĂȚARE

Strategiile didactice recomandate spre aplicare în cadrul demersului educațional al disciplinei opționale *Chișinăul meu* sunt axate primordial pe realizarea eficientă a finalităților curriculare. Formarea competențelor în cadrul disciplinei trebuie realizată în conformitate cu rigorile impuse de *Cadrul de referință a Curriculumului Național*.

Elevii și elevele care vor studia disciplina opțională *Chișinăul meu* vor fi capabili să analizeze specificul și importanța patrimoniului cultural pentru dezvoltarea municipiului Chișinău, să determine locurile din municipiu cu un potențial reprezentativ bogat, să identifice cele mai valoroase resurse urbane, să dezvolte un simț al locului, al relației afective și culturale cu spațiul urban. Formarea acestor finalități impune utilizarea conceptului de transdisciplinaritate, care implică cunoașterea istoriei și patrimoniului municipal prin conexiuni disciplinare.

Informațiile propuse pentru disciplina opțională *Chișinăul meu* nu vor fi un scop în sine, ci mijloace pentru formarea intelectual-civică. Sursele de documentare acoperă o gamă largă, elevii având posibilitatea sau ocazia să intervină cu propriile produse și conținuturi valoroase și interesante. Valoarea noilor cunoștințe și conținuturi, perceperea acestora în funcție de cercetările recente pot da naștere unor atitudini noi, corecte asupra fenomenului istoric prezentat.

Astfel, disciplina opțională corespunde cerințelor actuale ale educației centrate pe elev, metodele folosite pentru acest opțional se recomandă a fi active și interactive, mijloacele de predare-învățare – diverse, formele de evaluare – multiple, iar locațiile de referință – variate.

Procesul didactic se centrează pe elev ca subiect al învățării și pe folosirea metodelor activ participative și interactive, fapt ce favorizează procesul de exersare și dezvoltare a competenței de comunicare și ghidare, colaborare și cooperare între elevi, dar și între aceștia și alți subiecți educaționali. În acest caz, cele mai recomandate strategii comportă un caracter aplicativ și formează la elevi abilități *acțional-practice*.

Strategiile, metodele și tehnicile utilizate în procesul de formare a competențelor se vor realiza în cadrul unor forme de organizare a acțiunii didactice, cum ar fi: *activități frontale, activități în grup și activități individuale*. Rolul profesorului fiind cel de: consilier, moderator, partener, evaluator, model și accentul se va pune pe metode interactive, specifice lucrului în grup în combinație cu strategiile frontale și individuale: învățarea prin descoperire, investigația, portofoliul, proiectul, interviul, simularea, dezbateră, problematizarea, *brainstormingul*, organizatorul grafic, comparația, jocul de rol, studierea surselor istorice, metodele interactive de grup (metoda „*Știu – Vreau să știu – Am învățat*”, metoda *Frisco*, metoda „*Cubul*”, metoda „*Turul Galeriei*” ș.a. Prioritare vor fi activitățile practice și mai puțin cele teoretice, deoarece acestea urmează să asigure formarea și dezvoltarea abilităților de valorificare a patrimoniului cultural municipal.

În scopul învățării centrate pe elev, cadrele didactice vor adapta strategiile de predare la stilurile de învățare ale elevilor (auditiv, vizual, practic) și vor diferenția sarcinile și timpul alocat efectuării lor. Încurajăm cadrul didactic să organizeze demersul didactic prin utilizarea preponderent a metodelor interactive, activ-participative, acestea fiind cele mai eficiente în vederea dezvoltării, în mod integrat, a cunoștințelor, a deprinderilor, a atitudinilor și a valorilor de viață. De asemenea, considerăm eficientă utilizarea noilor tehnologii ale informației și comunicării (TIC), pentru ca procesul educațional să fie atractiv și eficient.

Disciplina are un caracter explorator și practic-aplicativ accentuat, ceea ce presupune implicarea activă și directă a elevilor, recomandându-se organizarea orelor *outdoor*, cu ieșire din sala de clasă, activități de observare, explorare și cercetare, organizate în spațiul urban (curte, bulevardul și străzile adiacente școlii, parcul din apropiere, muzeu etc.) și contextele non-formale (invitarea părinților și membrilor familiei în calitate de experți, surse, martori ai evenimentelor, întâlniri cu persoane relevante, vizite și discuții cu membrii comunității din vecinătatea școlii, excursii virtuale, parteneriate cu alte clase din școală, comunitate, etc.).

Cadrele didactice vor valorifica, mai ales, experiențele personale ale elevilor, în manieră integrată, printr-o raportare permanentă la ceea ce văd, gândesc, simt, reflectând și la propriul comportament, cu scopul de a încuraja formarea unui cetățean proactiv al orașului/localității și însușirea apartenenței la identitatea de cetățean.

Autenticitatea experiențelor de învățare ale elevilor va fi demonstrată atunci când aceștia vor aplica competențele explorate, descoperite și exersate la această disciplină, în cadrul proiectului (individual, în perechi, în grup) planificat la finele fiecărui modul.

Strategiile didactice proiectate și realizate în cadrul disciplinei opționale se vor axa pe diferitele stiluri de învățare, pe respectarea principiilor educației centrate pe elevi, pe interactivitate, fiind bazate pe cunoașterea directă a realității din domeniul industriei turismului din Republica Moldova.

Activitățile de învățare vor fi centrate pe:

- a. *utilizarea surselor istorice, documentare, arheologice, mărturii ș.a.*
- b. *antrenarea gândirii critice prin lectura activă, formularea opiniilor personale, elaborarea argumentelor, formularea de întrebări, elaborarea de texte, realizarea de proiecte ș.a.*
- c. *utilizarea investigației pentru aplicarea, în mod creativ, a cunoștințelor dobândite în situații noi și variate.*

Principiile activității de învățare țin cont de învățarea activă, centrată pe elev, prin:

- *adoptarea unor stiluri, tehnici și ritmuri diverse;*
- *apeluri la investigații permanente, la eforturi intelectuale și motrice și la autodisciplină;*
- *realizarea activității de învățare prin studiu individual și activități de grup;*

- *formarea implicită activității de învățare a unor atitudini, capacități, concomitent cu îmbogățirea informațională;*
- *armonizarea activităților de învățare cu interesele elevilor, în scopul realizării evoluției lor personale și integrării sociale ulterioare.*

Învățarea activă reprezintă procesul de învățare calibrat pe interesele/nivelul de înțelegere/nivelul de dezvoltare al participanților la proces. În cadrul învățării active, se pun bazele unor comportamente, de altfel, observabile:

***comportamente** ce denotă participarea (elevul e activ, răspunde la întrebări, ia parte la activități);

***gândirea creativă** (elevul are propriile sale sugestii, propune noi interpretări, viziuni);

***învățarea aplicată** (elevul devine capabil să aplice o strategie de învățare într-un anumit context de învățare);

***construirea cunoștințelor** (în loc să fie pasiv, elevul îndeplinește sarcini care îl vor conduce la înțelegere).

Proiectarea de lungă durată va reprezenta un demers complex ce va permite profesorului să dobândească imaginea întregului parcurs pe care-l va realiza împreună cu elevii, într-o anumită perioadă de timp (semestru, an). În proiectarea de lungă durată se va urmări:

- corelarea adecvată a elementelor procesului de învățământ văzut ca sistem;
- fixarea pașilor ce vor fi parcurși în realizarea instruirii și educației;
- anticiparea, prefigurarea modalităților de organizare a sistemului de acțiuni instructiv-educative;
- adaptarea eficientă, adecvată a desfășurării procesului educațional.

În procesul proiectării anuale (semestriale) profesorul trebuie să opereze asupra fiecărui element inclus în activitatea de predare – învățare – evaluare: *competențe, resurse didactico-materiale, nivelul elevilor, conținuturi, timp, program de organizare, moduri și forme de organizare a elevilor, succesiunea predării-învățării, tipuri de strategii, combinarea metodelor și instrumentelor, integrarea metodică a mijloacelor, criterii și metode de evaluare*, punându-le în relație pentru a preveni derogările și greșelile.

Gradul de detaliere a proiectării depinde de profesor, de nivelul culturii sale psihopedagogice și metodice, de creativitatea didactică, de interesul și motivația pedagogică. Structura grafică a proiectării este tot la discreția profesorului.

Unitatea de învățare este o parte componentă a proiectului de lungă durată, un bloc de lecții prin care se observă realizarea competențelor elevilor. Ținând cont de faptul că o competență nu poate fi formată într-o secvență scurtă de timp, cum ar fi, de exemplu, lecția, este logic ca distribuția materiei de studiu să fie realizată de către cadrul didactic în unități de învățare –

totalitate de teme, conținuturi, unite prin respectarea logicii interne de dezvoltare a conceptelor istorice. Unitatea de învățare va subordona lecția.

Proiectarea unei unități de învățare presupune o activitate complexă din partea profesorului: racordarea unităților de conținut și unităților de competență, proiectarea unui design strategic al actului de instruire (metode, mijloace, forme de activitate) eficiente pentru realizarea celor proiectate, observarea schimbărilor de comportament al celui educat (formarea, consolidarea unor deprinderi, priceperi, abilități), evaluarea capacităților formate prin diverse situații de învățare, accentul revenindu-i evaluării continue, formative în cadrul lecției.

Evaluarea la finele unei unități de învățare va presupune, în special, sarcini ce vor avea în vedere evaluarea unităților de competență proiectate.

VIII. REPERE METODOLOGICE PRIVIND EVALUAREA

Evaluarea reprezintă o componentă importantă a procesului de predare-învățare. În cadrul disciplinei opționale *Chișinăul meu* evaluarea va urmări și determinarea performanțelor și eficiența eforturilor depuse de elevi în procesul de studiere a evoluției orașului în toate perioadele istorice. În procesul evaluării profesorii vor fi preocupați nu atât de măsurarea cunoștințelor elevilor, ci de identificarea deprinderilor de orientare în spațiul urban, a priceperilor de apreciere a valorii monumentelor istorice din Chișinău, a interesului pentru protejarea patrimoniului cultural și istoric al Chișinăului etc.

Evaluarea se realizează prin portofolii și proiecte, individuale și de grup, care sunt și activități complexe de învățare, dar și instrumente de evaluare atât formativă, cât și sumativă.

În cadrul disciplinei opționale *Chișinăul meu*, evaluarea dezvoltă/accentuează funcția educativă, urmărind stimularea obținerii de performanțe superioare în pregătirea elevilor pentru valorificarea potențialului creativ, de optimizare a procesului educativ.

Evaluarea în cadrul cursului opțional *Chișinăul meu* nu este o modalitate de control, ci o parte integrantă a întregului proces educațional și are rolul de a sprijini învățarea și formarea. Ea trebuie să fie reprezentativă pentru performanțele elevilor: elevii nu trebuie să reproducă informații memorate, ci să rezolve sarcini contextualizate, complexe având posibilitatea exprimării stilului de învățare. Evaluarea urmează să creeze elevilor sentimentul că munca lor este importantă și nu doar rezultatele finale.

Curriculumul pentru disciplina opțională nu constituie obiectul evaluărilor externe, naționale, dar reflectă această componentă care cuprinde recomandări generale cu privire la evaluarea rezultatelor școlare la disciplina opțională respectivă.

Scopul major al evaluării didactice îl constituie susținerea și sprijinirea activității de învățare a elevilor, a progresiei învățării și cunoașterii realizate de aceștia, adică demersul de evaluare este *formativ* (progresiv și continuu) și *sumativ*. Strategiile de evaluare sunt la discreția cadrului didactic și se selectează potrivit finalităților vizate de disciplina opțională *Chișinăul meu*, care sunt: motivația, accentul plasat pe modalitatea realizării produsului școlar, valorificarea potențialului individual, capacitatea de comunicare și adaptare.

Pentru realizarea demersului evaluativ orientat pe competențe, cadrele didactice vor selecta metode și tehnici de evaluare, produse, forme de realizare, instrumente adecvate, care vor fi racordate la actele normative și reglatoare în vigoare.

Se recomandă următoarele metode alternative de evaluare: autoevaluarea, coevaluarea, investigația, observarea sistematică a comportamentului elevilor care permite evaluarea conceptelor, atitudinilor față de o sarcină dată și a comunicării, fișe de observație, teste docimologice etc. Probele de evaluare a competențelor disciplinei în cauză se vor elabora cu

preponderență, în baza situațiilor-problemă, specifice activității de cercetare și valorificare a patrimoniului municipal.

Evaluarea are ca obiectiv major, verificarea gradului de însușire de către elevi a materiei disciplinei și a formării abilităților în procesul de predare-învățare cu scopul optimizării finalităților. În cadrul disciplinei se vor utiliza următoarele tipuri de evaluare:

Evaluarea inițială prevede identificarea capacităților de învățare ale elevilor, nivelul de pregătire al acestora, motivația pentru învățare, nivelul de formare a deprinderilor de muncă intelectuală, vocabularul istoric format, posibilitățile comunicării interpersonale ș.a.

Evaluarea formativă (continuă), prevede verificări sistematice, pe tot parcursul predării disciplinei. Acest tip de evaluare va scoate în evidență factorii ce asigură reușita elevilor sau provoacă anumite dificultăți în formarea finalităților curriculare. Evaluarea formativă se va realiza cu preponderență în bază de produse recomandate pentru formarea și evaluarea competențelor acestei discipline.

Evaluarea sumativă la sfârșit de unitate de învățare se va axa pe produse relevante evaluării competențelor specifice, vizate de unitatea în cauză.

Modalități de evaluare

Evaluare inițială: chestionar cu diverși itemi;

Evaluare formativă orală și scrisă (posibilă atât în procesul de predare, cât și în timpul acordat *feedbackului* :

1. *Orală* :

- simulare/joc de rol/studiu de caz/interpretarea unui rol pe baza cerințelor sau liber;
- observarea sistematică (prin metodele: cercul de conversație, *brainstorming*, conversația euristică etc.);
- întrebări simple;
- întrebări complexe (aplicarea problematizării);
- identificarea noțiunilor și termenilor specifici;
- transmiterea rezolvărilor fișelor de lucru, de studiu.

2. *Scrisă* :

- elaborarea elementelor mapei de interviu, a proiectelor și a articolelor/eseurilor (individual, de grup, frontal);
- alcătuirea ghidului de interviu, a listei de cuvinte-cheie;
- completarea glosarului de termeni, a jurnalului individual și al echipei;
- rezolvarea chestionarelor cu diverși itemi;
- redactarea unor texte cu teme date sau la alegere;
- autoevaluarea (prin corectarea propriilor greșeli din chestionare);

- alcătuirea produselor originale: afiș, pliant, chestionar, fișă, ghid de întrebări, articol, proiect de pagină wiki etc.;

Evaluarea sumativă :

- teste, chestionare cu diverși itemi etc.;
- realizarea de album/buletin/broșură cu teme și imagini reprezentative ale proiectului/opționalului;
- organizarea unei expoziții tematice (fotografii, obiecte);
- prezentarea proiectului individual, de grup, frontal;
- prezentarea portofoliului (cu componente alese de profesor și elev dintre cele mai performante și reprezentative contribuții).

Instrumentele de evaluare pot fi diverse în funcție de modalitatea de evaluare: prezentarea orală, tema de lucru, fișe de observație, fișe de autoevaluare, referate tematice etc.

Pentru certificarea competențelor formate în cadrul acestei discipline, instituțiile de învățământ vor valorifica articolul 39 al Regulamentului privind evaluarea și notarea rezultatelor învățării, promovarea și absolvirea în învățământul primar și secundar, aprobat prin ordinul MECC nr.70 din 30.01.2020, care menționează că instituția de învățământ are dreptul să certifice rezultatul disciplinelor opționale pe foaie de antet cu indicarea: disciplinei, a nr. de ore, a rezultatelor învățării pentru disciplina în cauză, conform rezultatelor înregistrate în catalogul școlar.

În calitate de sugestii de *produse pentru măsurarea competențelor* se vor folosi, după caz:

Nr. d/o	Produs	Criterii de evaluare a produselor
1.	Harta conceptuală	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Punerea în evidență a subiectului general</i> • <i>Elaborarea corectă a tabelii (schemei), de la noțiunile de bază spre cele specifice domeniului</i> • <i>Organizarea corectă a informației despre subiectul solicitat</i> • <i>Corectitudinea logică a formulărilor</i> • <i>Corectitudinea lingvistică a formulărilor</i> • <i>Originalitatea expunerii noțiunilor subiectului propus</i>
2.	Rezolvarea situației-problemă	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Înțelegerea situației-problemă</i> • <i>Documentarea în vederea identificării informațiilor necesare în rezolvarea problemei</i> • <i>Formularea și analiza soluțiilor</i> • <i>Stabilirea strategiei rezolutive</i> • <i>Prezentarea și interpretarea rezultatelor</i>

3.	Proiectul de grup/parteneriat/ individual	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Validitatea proiectului – gradul în care acesta acoperă unitar și coerent, logic și argumentat sarcina propusă</i> • <i>Completitudinea proiectului – felul în care au fost evidențiate conexiunile și perspectivele intermodulare ale subiectului abordat, calitatea conținutului informațional</i> • <i>Elaborarea și structura proiectului – acuratețea, rigoarea și coerența demersului științific, logica și argumentarea ideilor, corectitudinea concluziilor</i> • <i>Calitatea materialului folosit în realizarea proiectului, bogăția și varietatea surselor de informare, relevanța și actualitatea acestora, semnificația datelor colectate ș.a.</i> • <i>Creativitatea – originalitatea și gradul de noutate pe care-l aduce proiectul în abordarea subiectului</i>
4.	Rezumatul scris al informației despre un obiect al patrimoniului urban	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Expunerea tematicii lucrării în cauză</i> • <i>Utilizarea formulării proprii, fără a distorsiona mesajul lucrărilor, informațiilor supuse rezumării</i> • <i>Structurarea logică și concisă a textului rezumatului</i> • <i>Folosirea unui limbaj bogat, adecvat subiectului în cauză</i> • <i>Fidelitatea: înțelegerea esențialului și reproducerea lui, prin evitarea contrasensului</i> • <i>Progresia logică: înlănțuirea ideilor, prezentarea argumentelor clare și evidente</i> • <i>Angajamentul autorului, aptitudine critică, corect evaluată și transpusă</i> • <i>Respectarea modalităților de enunțare a textului-sursă: rezumatul este o oglindă micșorată, dar fidelă textului-sursă</i> • <i>Activitate pertinentă de reformulare: rezumatul nu este un colaj de citate</i> • <i>Stăpânirea normelor sintactice la nivel de prezentare logică a ideilor, frazelor, paragrafelor textului</i> • <i>Redactarea lizibilă a textului și plasarea clară în pagină</i>
5.	Studiul de caz	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Coresponderea soluțiilor, ipotezelor propuse pentru rezolvarea adecvată a cazului analizat</i> • <i>Calitatea soluțiilor, argumentarea acestora</i> • <i>Utilizarea adecvată a terminologiei în cauză</i> • <i>Corectitudinea lingvistică a formulărilor</i> • <i>Completitudinea informației și coerența între subiect și documentele studiate</i> • <i>Capacitatea de analiză și de sinteză a surselor, adaptarea conținutului</i> • <i>Originalitatea studiului, a formulării și a realizării (evitarea plagiatului)</i> • <i>Aprecierea critică, judecata personală a elevului</i>

		<ul style="list-style-type: none"> • Rezolvarea corectă a problemei, asociată studiului analizat de caz
6.	Simularea / Joc de rol	<ul style="list-style-type: none"> • Reproducerea realității, printr-o modelare a comportamentului-model, observat în mediul autentic • Exersarea abilităților formate, relevante sarcinii de simulare • Demonstrarea gândirii creative și inovatoare, a spiritului competitiv, moralei și a motivației în timpul simulării • Manifestarea sentimentului responsabilității în realizarea sarcinii • Demonstrarea cunoștințelor și competențelor proprii • Aprecierea gradului de încredere în forțele proprii • Demonstrarea competențelor de comunicare și de operare cu termeni specifici subiectului simulării
7.	Povestirea cu elemente de creativitate	<ul style="list-style-type: none"> • Expunerea tematicii subiectului în cauză • Expunerea orală este concisă și structurată logic • Folosirea unui limbaj bogat, adecvat subiectului în cauză • Utilizarea sintezelor existente, prin adaptare originală și crearea de noi combinații logico-verbale și vizuale • Prezentarea originalității în gândire și idei, observarea lucrurilor în modalități noi • Manifestarea creativității, curiozității, entuziasmului și optimismului în timpul expunerii
8.	Investigarea/ Cercetarea	<ul style="list-style-type: none"> • Definierea și înțelegerea problemei investigate • Folosirea diverselor procedee și metode pentru obținerea datelor necesare • Colectarea și organizarea datelor obținute • Formularea și verificarea informațiilor colectate cu privire la subiectul investigat • Comentariul comparativ al surselor de documentare • Descrierea observațiilor • Interpretarea personală a rezultatelor cercetării • Realizarea de desene, grafice, diagrame, tabele • Selectarea și oportunitatea surselor bibliografice • Rezumarea celor constatate într-o concluzie exprimată succint și raportată la sarcina de cercetare • Modul eficient de prezentare

Pentru a eficientiza procesele de evaluare, înainte de a realiza evaluările, elevilor li se va aduce la cunoștință tematica probelor, modul de evaluare, baremele, criteriile de notare și condițiile de realizare a fiecărei evaluări. După efectuarea oricărui tip de evaluare, elevilor li se vor prezenta

rezultatele obținute pentru analiza lor și depistarea eventualelor erori, pentru a realiza concluzii și propuneri de îmbunătățire.

IX. RESURSELE NECESARE PENTRU DESFĂȘURAREA PROCESULUI DE STUDIU

Resursele didactice reprezintă o îmbinare de procedee și mijloace de învățământ pentru realizarea efectivă a unei activități didactice. De obicei, se folosesc la lecție tabla, manualele, schemele, diverse materiale didactice vizuale și intuitive, ghiduri turistice, hărți turistice, laptopul, proiectorul, imagini, fotografiile, pliante ș.a. Totodată pot fi utilizate eficient resursele WEB-ografice care pot servi atât ca surse de informare, cât și ca mijloace de simulare a experienței de ghidaj urban.

Surse online:

1. *Centrul istoric al Chișinăului*, <http://www.monument.sit.md/>
2. *Colecția Chișinău*, Biblioteca municipală „B.P. Hasdeu”, Departamentul „Memoria Chișinăului”, <http://www.hasdeu.md/item-retea-memoria-chisinaului-52/>
3. *Мой город Кишинёв*, <http://oldchisinau.com/>
4. *Originea Chișinăului. Când și cum s-a născut* <https://www.youtube.com/watch?v=p2Ays3hpTDs>
5. *Chișinău – Orașul meu natal* <https://bortapavel.wordpress.com/istoria-chisinaului/>
6. 100 curiozități și date statistice despre Chișinău <https://accesimobil.md/blog/chisinau-curiozitati>
7. Chișinău, orașul meu <https://chisinaucapitala.wordpress.com/istoria-chisinaului/>
8. *Descoperă Moldova: Istoria Chișinăului vechi* <https://www.youtube.com/watch?v=sClzxwqFFLs>

X. BIBLIOGRAFIE

Acte normative:

1. *Codul Educației al Republicii Moldova*, nr.152 din 17.07.2014.
2. Guțu, Vl. (coord.expert), Crudu, V. (coord.gen.), Achiri, I., Bîrnaz, N., Chiorbă, C., Ciuvaga, V., Dandara, O., Darii, L., Gremalschi, A., Ghicov, A., Guțu, I., Morari, M., Muraru, E., Olaru, V., Paiu, M., Sochircă, V., Solcan, A., Șevciuc, M., Toma, N., Țurcanu, C., Velișco, N., Vitcovschii, A. *Curriculum de bază: sistem de competențe pentru învățământul general*. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Universitatea de Stat din Moldova, UNICEF Moldova, Chișinău, CEP USM, 2020.
3. Guțu, Vl., Pogolșa, L.(coord.), Crudu, V. (coord.), Bucun, N., Ghicov, A., Achiri, I., Gremalschi, A., Velișco, N., Goraș, M., Gaiciuc, V., Lungu, C., Ceapa, V., Cotovițaia, D., Marț, V., Ghenciu, N., Gînu, D., Eftodi, A. *Cadrul de referință al Curriculumului Național*. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Institutul și Științe ale Educației, Chișinău, Editura Lyceum 2017.
4. Guțu, Vl. (coord. șt.), Grău, N. (coord. gen.), Crudu, V. (coord.gen.), Marț, V. (coord. op.), Bragarenco, N., Burduh, A., Cosumov, M., Cotovițaia, D., Florea, V., Guțu, Vl., Șevciuc, M., Țurcanu, C. *Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova*. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, 2020, 98 p.
5. *PLANUL-CADRU pentru învățământul primar, gimnazial și liceal*, anul de studii 2022-2023, Chișinău, Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova, 2022, 39 p.

Surse bibliografice în română:

1. Arbore, Zamfir, *Basarabia în secolul XIX*, Ediție îngrijită de Ion Varta, Tatiana Varta, Chișinău, Editura Museum, 2001.
2. Arbore, Zamfir, *Dicționarul geografic al Basarabiei*, Chișinău, Editura Museum, Fundația Culturală Română, 2001.
3. Argint-Căldare, Lucia, „Scurte Istории urbane sau Ghidul unui chișinăuian”, *Отдыхай*, Nr. 19, 2013-2014, p. 52-54.
4. Argint-Căldare, Lucia, *Cioburi de vise și destine nobile din Basarabia la hotarul secolelor al XIX-lea și al XX-lea, Galerie de microbiografii feminine basarabene*, Chișinău, Garamond Studio, 2019, 284 p.
5. Axionov, Vladimir, Melnic, Victoria (coordonatori), *Învățământul muzical la Chișinău: Istorie și contemporaneitate: Simpozion științific consacrat aniversării a 85 de ani de la înființarea primului conservator chișinăuian Unirea Chișinău*, Editura Grafema-Libris, 2004, 116 p.
6. Bezviconi, Gh., *Semimileniul Chișinăului*, Chișinău, Editura Museum, 1996, 96 p.
7. Bezviconi, Gheorghe, *Necropola capitalei: Dicționar enciclopedic*, Casa Cărții „Mitropolit Petru Movilă”, Chișinău, Editura Museum, 1997, 236 p.
8. Bibliografia municipiului Chișinău 1995, Chișinău, Editura Museum, 1996.
9. Bibliografia municipiului Chișinău: 2005-2010, Biblioteca municipală B.P. Hașdeu, Chișinău, 2019.
10. Bujor, Leonid, *Chișinău în inima mea*, Chișinău, Editura Prut Internațional, 2016, 272 p.
11. Cegan, Raisa, *Uzina de apă Chișinău / Фабрика воды Кишинэу (1892-2012)*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, Chișinău, Editura Proart, 2012, 232 p.
12. *Chișinău, Evocări interbelice*, ediție îngrijită de Diana Vrabie, București, Editura Eikon, 2018, 387 p.

13. Chișinău. Primăria. Activitatea edilitară a Consiliului municipal Chișinău. Campaniile 1934-1935-1936 sub primariatul dlui I.T. Costin, Chișinău, 1937.
14. *Chișinău. Străzile povestesc...: Îndreptar-călăuză / Кишинев. Улицы рассказывает... / Кишинев. Улиците разказват...*, Chișinău, Editura Timpul, 1983, 207 p.
15. *Chișinău: Chișinăul vechi și nou / Chisinau: The Old and New Chisinau; Кишинэу: Старый и новый Кишинэу*, Chișinău, Editura Litera, 1998, 184 p.
16. *Chișinăul în 1941*, ediție îngrijită de Dinu Poștarencu, Chișinău, Editura Museum, 1996, 78 p.
17. Ciobanu, Ștefan, *Chișinăul*, Chișinău, Editura Museum, 1996, 79 p.
18. Ciocanu, Sergius, *Orașul Chișinău: Începuturi. Dezvoltare urbană. Biserici*, Chișinău, Editura Cartdidact, 1997, 280 p.
19. Colesnic, Iurie, *Basarabia necunoscută*, Vol. 1, Chișinău, Editura Universitas, 1993, 316 p.
20. Colesnic, Iurie, *Basarabia necunoscută*, Vol. 2, Chișinău, Editura Museum, 1997, 285 p.
21. Colesnic, Iurie, *Basarabia necunoscută*, Vol. 3, Chișinău, Editura Museum, 2000, 300 p.
22. Colesnic, Iurie, *Basarabia necunoscută*, Vol. 4, Chișinău, Editura Museum, 2000, 302 p.
23. Colesnic, Iurie, *Basarabia necunoscută*, Vol. 5, Chișinău, Editura Museum, 2004, 348 p.
24. Colesnic, Iurie, *Basarabia necunoscută*, Vol. 6, Chișinău, Editura Museum, 2005, 364 p.
25. Colesnic, Iurie, *Basarabia necunoscută*, Vol. 7, Chișinău, Editura Museum, 2007, 360 p.
26. Colesnic, Iurie, *Basarabia necunoscută*, Vol. 8, Chișinău, Editura Știința, Ulysse, 2010, 312 p.
27. Colesnic, Iurie, *Basarabia necunoscută*, Vol. 9, Chișinău, Editura Ulysse, 2012, 322 p.
28. Colesnic, Iurie, *Basarabia necunoscută*, Vol. 10, Chișinău, Editura Epigraf, 2015, 344 p.
29. Colesnic, Iurie, *Basarabia necunoscută*, Vol. 11, Chișinău, Editura Bons Offices, 2018, 364 p.
30. Colesnic, Iurie, *Chișinăul de ieri și de azi*, ediție bilingvă română și rusă, Chișinău, 2020, Editura Print-Caro, 244 p.
31. Colesnic, Iurie, *Chișinăul din amintire*, Chișinău, Editura Grafema-Libris, 2011, 516 p.
32. Colesnic, Iurie, *Chișinăul din inima noastră*, Chișinău, Editura Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, 2013, 636 p.
33. Colesnic, Iurie, *Chișinăul nostru necunoscut* (ediția a 3-a, revăzută și adăugită), Chișinău, Editura Cartier, 2020, 632 p.
34. Colesnic, Iurie, *Chișinăul nostru și vraja neuitării*, Chișinău, Editura Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, 2018, 632 p.
35. Colesnic, Iurie, *Chișinăul și chișinăuienii*, Chișinău, Editura Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, 2012, 600 p.
36. Colesnic, Iurie, editor și coordonatorul ediției, *Chișinău. Enciclopedie*, Chișinău, 1997, 569 p.
37. Colesnic, Iurie, *Geneza Teatrului Național din Chișinău (1818-1960). O cronică*, Chișinău, Editura Cartier, 2016, 512 p.
38. Colesnic, Iurie, *Nebănuitul Chișinău*, Iași, Editura Junimea, 2016, album în limbile română, franceză și rusă, 146 p.
39. *Dicționarul statistic al Basarabiei întocmit pe baza recensământului populației din anul 1902 corectat prin datele actuale, statistice ale primăriilor și prin tabelele birourilor de populație centralizate în 1922/23*, Chișinău, Tipografia societății anonime „Glasul țării”, 1923.
40. Dănilă, Aurelian, *Opera din Chișinău: Privire retrospectivă*, Chișinău, Editura Prut Internațional, 2005, 280 p.
41. Dron, Ion, *Chișinău: Schițe etno toponimice*, Chișinău, Editura Ulysse, 2001, 111 p.
42. Eremia, Anatol, *Chișinău: Istorie și actualitate. Ghidul străzilor*, Chișinău, AȘM, 2012, 204 p.
43. Eșanu, Andrei, *Chișinău: File de istorie: cercetări, documente, materiale*, Chișinău, Editura Museum, 1998, 216 p.

44. Eșanu, Andrei, Eșanu, Valentina, *Chișinăul de altădată, 1436-1812. Studiu monografic, corpus de documente și alte materiale*, Seria Chișinăul istoric, vol. 1, Chișinău, Editura Prut Internațional, 2021, 616 p.
45. Gangal, Boris, Nesterov, Tamara, Râbalco, Eugenia, Starosenco, Petru, Garconiță, Rita, Gangal, Tatiana, Nazarov, Alexandru, *Centrul istoric al Chișinăului la începutul secolului al XXI-lea: Repertoriul monumentelor de arhitectură*, Chișinău, Editura ARC, 2010, 568 p.
46. *Ghidul străzilor municipiului Chișinău*, Primăria municipiului Chișinău, Chișinău, Centrul editorial-poligrafic Chișinău-Prim, 2004, 54 p.
47. Grati, Aliona, *Chișinău. Morile Timpului*, Chișinău, Editura Prut Internațional, 2020, 368 p.
48. Grati, Aliona. Chișinăul interbelic – „un oraș pitoresc, plin de curiozități prin care istoria nu a trecut fără a fi lăsat vreo urmă”, *Dialogica, revista de studii culturale și literatură*, 2020, nr. 3, p. 85-93.
49. Grițco, Ana, *Carol Schmidt: întoarcere în timp / Karol Schmidt : rückkehr zu der zeit*, Chișinău, 2014, 160 p.
50. Hadârcă, Petru, *O cronică a Teatrului Național Mihai Eminescu din Chișinău, 1918-1930*, Chișinău, Editura Cartier, 2016, 511 p.
51. Halipra, Ioan, *Chișinăul pe vremea lui Pușkin: (1820-1823) / Город Кишинев времён жизни в нём Александра Сергеевича Пушкина 1820-1823 г.: с портретом Пушкина и планом города Кишинева*, cu 333 de intersecții de Lică Sainciuc, Chișinău, Editura Cartier, 2011, 224 p.
52. Harjevschi, Mariana, Kulikovski, Lidia, Răileanu, Ana (coordonatori), *Chișinău: bulevarde, străzi, piețe, parcuri: ghid enciclopedic*, Chișinău, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, 2017, 377 p.
53. Hîncu, Ion, *Vetre strămoșești din Republica Moldova: materiale arheologice informativ – didactice*, Chișinău, Editura: Știința, 2003, 508 p.
54. Larsson, Bo (ed.), *At Home or Abroad? Chișinău, Černivci, L'viv and Wrocław: Living with Historical Changes to Borders and National Identities*, Riga, Universus Academic Press, 2020, 560 p.
55. Moraru, Anton, Moldovanu, Mihai, *Istoria serviciului medical din Chișinău*, Chișinău, 2015, 186 p.
56. Musteață, S., Corduneanu, A. (eds.), *Identitățile Chișinăului. Ediția a doua. Materialele conferințelor internaționale: Identitățile Chișinăului, 1-2 octombrie 2013, Chișinău; Patrimoniul cultural al Chișinăului vs. Dezvoltarea urbanistică, 25 iunie 2014*, Culegere de studii, Seria IDN, C4, Chișinău, Editura ARC, 2015, 308 p.
57. Musteață, S., Corduneanu, A. (eds.), *Identitățile Chișinăului. Ediția a treia. Materialele conferinței internaționale „Identitățile Chișinăului”, 1-2 octombrie 2015*, Chișinău, Culegere de studii, Seria IDN, C6, Chișinău, Editura ARC, 2016, 274 p.
58. Musteață, S., Corduneanu, A. (eds.), *Identitățile Chișinăului. Materialele conferinței, 12-13 septembrie 2011*, Culegere de studii, Seria IDN, C2, Chișinău, Editura Pontos, 2012, 224 p.
59. Musteață, S., Corduneanu, A. (eds.), *Identitățile Chișinăului. Materialele Conferinței Internaționale „Identitățile Chișinăului”, ediția a IV-a, 19-20 octombrie 2017*, Chișinău, Republica Moldova, Culegere de studii, Seria IDN, C7, Chișinău, Editura ARC, 2018, 396 p.
60. Musteață, S., Corduneanu, A. (eds.), *Identitățile Chișinăului. Materialele Conferinței Internaționale „Identitățile Chișinăului”, ediția a V-a, 1-2 noiembrie 2018*, Chișinău, Republica Moldova, Culegere de studii, Seria IDN, C8, Chișinău, Editura ARC, 2020, 284 p.
61. Musteață, S., Corduneanu, A. (eds.), *Identitățile Chișinăului: orașul subteran. Materialele Conferinței Internaționale „Identitățile Chișinăului”, ediția a VI-a, 24-25 octombrie 2019*, Chișinău, Republica Moldova, Culegere de studii, Seria IDN, C9, Chișinău, Editura ARC, 2020, 224 p.
62. Nemerenco, Valeriu, *Administrația municipiului Chișinău. Model european*, Chișinău, Editura Prut Internațional, 2009, 238 p.
63. Nemerenco, Valeriu, *Buiucani - retrospectivă și perspectivă: (50 de ani de la înființare)*, Chișinău, 2014, 372 p.

64. Nemerenco, Valeriu, *Buiucani: File din istoria satului și a sectorului Buiucani, mun. Chișinău*, Chișinău, Editura Prut Internațional, 2002, 200 p.
65. Nicoară, T., *Istorie locală și surse locale. Proiect pentru învățământ rural*, București, 2005.
66. Nicolae Costin, *promotor al renașterii naționale*, selectare texte și fotografii Iuliana Gore Costin și Corneliu Costin, Chișinău, Editura Litera, 2010, 128 p.
67. Noroc, Larisa, *Cultura Basarabiei în perioada 1918-1940*, Chișinău, 2009, 191 p.
68. Orlov, N.A., *Chișinău. Străzile povestesc... Îndreptar=călăuză / Кишинев. Улицы рассказывают ... Справочник-путеводитель / Кишинев. Улиците расказват ... Справочник-путеводитель*, Кишинэу, Издательство Тимпул, 1983, 208 p.
69. Osadenco, Radu, *Chișinău 1918. Ghid-album al orașului*, Chișinău, Editura Epigraf, 2018, 270 p.
70. Poștarencu, Dinu, *Străzile Chișinăului: denumiri vechi și actuale*, Chișinău, Editura Civitas, 1998, 16 p.
71. Rusanovschi, Iulian, *Războiul monumentelor. Soarta monumentelor din Basarabia, Bucovina de Nord, Transnistria din perioada 1918-1944*, Chișinău, Editura Cu drag, 2018, 640 p.
72. Sainciuc, L. *Colina antenelor de bruijaj*, Chișinău, Editura Museum, 2000, 96 p.
73. Sainciuc, Lică, *Chișinăul ascuns sau o încercare de resuscitare a memoriei unui oraș*, ediția a doua, revăzută, Chișinău, Editura Lumina, 2018, 176 p.
74. Sava, Lucia, *Viața cotidiană în orașul Chișinău la începutul secolului al XX-lea (1900-1918)*, Chișinău, Editura Pontos, 2010, 318 p.
75. Shapiro, Paul, *Ghetoul din Chișinău 1941-1942*, București, Editura Curtea Veche, 2016, 297 p.
76. Stasz, B., Ulrich, L., *Istorie orală – spunem povești și scriem despre viață*, Centrul Educația 2000+, București, Editura Corint, 2000.
77. Stici, Ion, *Piața Centrală: 175 de ani / Центральный рынок: 175 лет*, Dumitru Iepuraș (red. Șt.), Anatol Gorlo (versiunea rusă), lector Nicolae Bătrînu (versiunea rom.), Chișinău, Editura Basarabia, 2000, 580 p.
78. Șlapac, Mariana, „Chișinău, 1436-1996”, Mariana Șlapac, Ana Boldureanu et al., *Chișinău*, Valmas-Terra, Ruxanda, 1996, 32 p.
79. Șlapac, Mariana, *Arta urbanismului în Republica Moldova: privire de ansamblu*, Chișinău, AȘM, 2008, 272 p.
80. Ștefăniță, ION (coordonator), *Cartea neagră a patrimoniului cultural al municipiului Chișinău*, Chișinău, Continental Grup SRL, 2010, 176 p.
81. Ștefăniță, Ion (coordonator), *Retro Chișinău*, Chișinău, Continental Grup SRL, 2011, 92 p.
82. Tarhon, P. Gh., *Parcurile vechi boierești din Republica Moldova: Istoria fondării, starea actuală, structura compozițională, diversitatea dendrofloriei și particularitățile ecologo-biologice ale plantelor*, Chișinău, Editura Pontos, 2013, 648 p.
83. Tîrcă, A., Rădulescu, E., *Școala și comunitatea*, Centrul Educația 2000+, București, Editura Humanitas Educațional, 2002.
84. Țurcan, C.I. (ed.), *Spitalul Clinic de Psihiatrie Chișină – 110 ani de activitate*, Chișinău, AȘM, 292 p.
85. Urusov, S.D., *Însemnările unui guvernator. Chișinău, 1903-1904 / Принțul S.D. Urusov*, trad. din rusă de Vsevolod Ciornei; studiu introductiv și note de Virgil Pâslariuc, Chișinău, Editura Cartier, 2019, 248 p.
86. Varta, Ion, Varta, Tatiana, *Primarul Carol Schmidt: opera de modernizare a orașului Chișinău: Studiu introductiv. Documente*, Chișinău, Editura Cartier istoric, 2014, 304 p.
87. Vrabie, Diana, *Chișinău: evocări interbelice*, Chișinău, Editura Eikon, 2018, 388 p.

Surse bibliografice în limba rusă:

1. Бубис, И., Зодче Бернардацци, Кишинев, Штиинца, 1997, 109 с.
2. Будак, Илья Григорьевич, *История Кишинева (1466-1966)*, Кишинев, Издательство Картя Молдовеняскэ, 1966, 564 с.

3. Габуня, Е., *По Кишиневу без экскурсовода*, Кишинев, Издательство Тимпул, 1979, 111 с.
4. *Государственный Художественный музей МССР*, Кишинев, Издательство Тимпул, 1982, 251 с.
5. Жигня, К., Копански, Я.М. (ред.), *Кишинёвский погром 1903 года*, сб. док. и материалов, Ин-т межэтн. исследований АН РМ. Отдел истории и культуры евреев Молдовы, Нац. архив Респ. Молдовы, Chişinău, Editura Ruxanda, 2000, 524 с.
6. *История Кишинёва (1466-1966)*, Кишинёв, Картя Молдовеняскэ, 1966, 564 с.
7. Катаева, Н.Г., *Мой Кишинёв*, Москва, Издательство Галерея, 2015, 250 с.
8. Квасников, А. А., Потов, С.В. (сост.), *Один день в Кишиневе – Един ден в Кишинев – One day in Kishinev: справ.-путеводитель*, пер. с рус. яз. на болг. М. Манолова, на англ. яз. К. Шмидт, Кишинев, Издательство Тимпул, 1984, 104 с.
9. *Кишинев – город устремленный в будущее*, Кишинев, Издательство Картя Молдовеняскэ, 1982, 148 с.
10. *Кишинев: Краткий справочник*, Изд. 2-е, испр. и доп., Кишинев, Издательство Картя Молдовеняскэ, 1972, 190 с.
11. *Кишинев: Краткий справочник*, Кишинев, Издательство Картя Молдовеняскэ, 1970, 223 с.
12. *Кишинев: энциклопедия*, Кишинев, Главная ред. Молд. Сов. Энциклопедии, 1984, 576 с.
13. Кока-Слобозияну, Михаил, *Секретная жизнь генерала П.И. Федорова: Штрихи к биографии. Факты и вымыслы. Загадки и отгадки*, Chişinău, 2019, 246 с.
14. Колесник, Юрий (ред.), *Пушкинский маршрут / Itinerar puşkinist*, prezentare grafică Lică Sainciuc, Chişinău, Editura Museum, 1999.
15. Котляров, Б.Я., *Музыкальная жизнь дореволюционного Кишинева*, Кишинев, 1967.
16. Левит, И. (ред.), *Кишинёвский погром 1903 года*, сб. ст. Амер. евр. об., распредел. комитет „Джоинт” и др., Chişinău, Editura Liga, 1993, 138 с.
17. *Молдавская ССР. Энциклопедический справочник*, Кишинев, Издательство, 1979.
18. Одуд, А. (ред.), *Кишинев: Экономико-географический очерк*, Кишинев, Издательство Картя Молдовеняскэ, 1964, 155 с.
19. Опруненко, Виктор Федорович, *Жил был я...*, Размещен: 26/09/2008, изменен: 17/02/2009 http://zhurnal.lib.ru/o/oprunenko_w_f/oprunenko-2.shtml
20. Раевский, В.Ф., *Вечер в Кишиневе. По изданию Пушкин в воспоминаниях современников*, в 2 т., 3-е изд, доп., Вступ. ст. В. Э. Вацуру; Сост. и примеч. В. Э. Вацуру, М. И. Гиллельсона, Р. В. Иезуитовой, Я. Л. Левкович и др., Санкт-Петербург, Издательство Академический проект, 1998.
21. Русев, Н., „Кишинев в молдавских грамо-тах XV–XVI вв.”, *Revistă de istorie a Moldovei*, nr. 2, 1995.
22. Семенов, П., „Кишинев”, *Географическо-статистический словарь Российской Империи*, Том II, Санкт-Петербург, 1865, с. 611-614.
23. Тарас Я.Н., *Памятники архитектуры Молдавии (XIV – начало XX в.)*, Кишинев, Издательство Тимпул, 1986, 248 р.
24. Тарнакин, Владимир, Матей, Зинаида, *Учебные заведения Кишинева XIX-го - начала XX веков*, Chişinău, Editura Pontos, 2014, 268 р.
25. Тимуш, А.И. (ред.), *Кишинев: Энциклопедия: А – Я*, Кишинев, Главная редакция Молдавской Советской энциклопедии, 1984, 576 с.
26. Ульянов, В., Пилат, И., *Исторические места и памятники Молдавии*, Кишинев, Издательство Картя молдовеняскэ, 1977, 177 р.
27. Халиппа, Иван Николаевич, *Город Кишинев времен жизни в нем Александра Сергеевича Пушкина. (Топографико-эпизодические и бытовые наброски к 100-й годовщине дня рождения поэта, 26-го мая 1899 года)*, <http://oldchisinau.com/lib/halippa-pushkin.html>
28. Чайковский, Г., Прянишников, Д., *Молдавская государственная филармония*, Кишинев, Издательство, 1960.
29. *Юбилейный сборник города Кишинева. 1812–1912*, Ч. 1, Кишинев, 1913, 235 с.